

FOLKEHØGSKOLEN

PORTRETTET

GØSTA VESTLUND

side 4

SYKDOM

PÅ FOLKEHØGSKOLEREISER

side 22

DEBATT

SOSIALPEDAGOGIKK

side 28

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

Øyvind Brandt, Dorte Birch, Knut Simble og Sindre Vinje

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før
utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Supernatural Stories** (supernatural.no)
Forsidefoto: Sofie Egidius Helle / National Geographic
Norsk Folkemuseum, Oslo, okt. 2017 (se side 14)
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo,
tlf.: 22 47 43 00, fax: 22 47 43 01,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.friluftfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 974 28 979

Leder:

Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Asgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf.: 900 77 694

Styremedlem:
Jan Martin Medhaug
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Ingvor Øydvinn
Fosen folkehøgskole

Styremedlem:
Sivelin Kjølstad
Sogndal folkehøgskule

Styremedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskule

1. varamedlem:
Ronnie Mag-Larsen
Holtekilen folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf.: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 Leder, Øyvind Krabberød

04 Portrettet: Gøsta Vestlund (105)

08 Serie: Pedagogiske inspirasjonskilder
– Levande verkstad

10 Pedagogisk hverdag,
Switch, Hallingdal fhs

12 Kunst:
Nobels fredssenter – What is home?

14 Miljø:
Skolegenserprosjekt Agder fhs

17 Foto: Mer enn ord

18 Hvorfor sover Jeppe?

20 Økoprosjekt i Kampala – Toten fhs

22 Sykdom på folkehøgskolereiser

26 Benedictes metode

27 Kalender

28 Debatt

32 Sogndal folkehøgskule og miljø

34 Innspill: Chr. Bruun
– fra Vonheim til Vika

36 Folkehøgskolenes kortkurs

37 Skolestart: Slam-dikt

40 Lövgren:
Doktorgrad på folkehøgskole

41 Arbeidsrett

42 Leder, Øyvind Brandt

43 Folkehøgskoleforbundet

46 Nytt fra informasjonskontoret

48 Baksiden: Tekst/diktstafetten

BLENDAHVIT FOLKEHØGSKOLE?

I Europa opplever vi at det bygges en «mur» mot innvandring. President Donald Trump vil bygge mur mot innvandrere, men får det ikke til. EU vil ikke, men gjør det. Forslagene kom for noen uker siden. I årene 2021-27 ønsker Europakommisjonen å seksdoble budsjettet til Frontex, EUs grensevaktstyrke, fra 3 milliarder til nær 18 milliarder. Grensevaktstyrken skal økes fra 1.000 til 10.000 i tjeneste. I USA ba Trump i statsbudsjettet om 200 milliarder kroner, hvorav 150 milliarder skulle gå til å bygge mur mot Mexico. Da Kongressen hadde gjort seg ferdig, var beløpet krympet til 13 milliarder.

Innvandringen til Norge er kraftig redusert de siste årene. Ser vi på norsk folkehøgskole har det over lengre tid vært svært vanskelig å få innreisestillatelse for å gå på folkehøgskole i Norge. Siste skoleår var det 50 elever fra fattige land utenfor Europa, det er kun 6,5 promille av dem som går på folkehøgskole.

Informasjonskontoret har i disse dager foretatt en større undersøkelse utført av Opinion. Der jasktes det blant annet på svar på hvorfor folkehøgskole velges bort. I en fokusgruppe med ungdom svarte

én: «folkehøgskole er en barnehage for ungdom med rike foreldre». I den samme undersøkelsen kommer det også fram, noe vi vet fra før, at det er meget vanskelig å nå andre og tredjegerasjons innvandrere - terskelen for mange her er meget stor.

Folkehøgskolen skal være for ALLE, uavhengig av karakterer, hudfarge, økonomi. Vi tror det vil være et stort tap for folkehøgskolen om vi ikke når mangfoldet. Vi har problemer med å nå innvandrer miljøet, mange opplever at det er for dyrt å gå på folkehøgskole (og dyrere har det blitt med alle reisene), og ungdom fra fattige land får i liten grad mulighet til et folkehøgskoleår. Dette tror vi er et stort tap for skoleslaget. La oss kjempe for mangfoldet i norsk folkehøgskole.

God sommer!

Øyvind Krabberød

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

I 1980 skrev Gøsta Vestlund om hvordan vi pleier demokratiet vårt.

Gøsta Vestlund (105) i samtale med Sturla Bjerkaer.

DEMOKRATIETS KJERNE ER Å AKSEPTERE OG FORSTÅ AT ALLE MENNESKER HAR LIK VERDI OG LIKE RETTIGHETER

Gösta Vestlund (105) er «The Grand Old Man» av nordisk folkeopplysning.

Av Sturla Bjerkaker

Nacka, våren 2018. Et hyggelig forstadsmiljø en halvtimes busstur fra Stockholm sentrum. Et mursteinsbygd, lavt rekkehus fra 1961, der ei blek vårsol kommer til syne gjennom disen i øst og gjør en visitt gjennom store vinduer som vender mot en hage der snøen fra denne lange vinteren ennå ikke har smeltet helt. Innenfor, en hyggelig stue med potteplanter og familiebilder.

Der, i sofaen, sitter Gösta Vestlund, «The grand old man» av Nordisk folkeopplysning. Eller folkbildning, som han som svensk sier, et unikt begrep som vanskelig lar seg oversette til andre språk, ikke bare på grunn av terminologien, men også innholdet. Innholdet i begrepet folkbildning er knapt forstått noe annet sted enn i Norden ...

MOT ALLE ODDS

- Det er ikke helt sant, sier 105-åringen med klar røst. Mine erfaringer fra blant annet Tanzania sier meg at folkbildning er mulig også i andre kulturer. Mer om det senere.

Gösta Vestlund er gjennom mange, mange år godt kjent i Sverige og hele Norden. Han runder 105 år denne sommeren. Født i 1913 har han levd ikke bare gjennom én, men to verdenskriger, den første, og den andre.

Han bor alene, klarer hverdagens husholdning selv. - Det er mot alle odds at jeg er så frisk, sier han. Mitt eneste problem er at jeg ikke ser så godt lenger. Men han har et apparat som forstørrer tekst 16 ganger og det gjør ham i stand til å lese bl.a. internasjonale rapporter om utviklingen - eller mangel på utvikling - på utdanningsfeltet. Mens andre på eldre dager mister korttidsminnet, men beholder det lange, har Gösta et godt minne om det meste i fortid, men det er hans perspektiver på framtiden som imponerer mest. For som han sier: - Så lenge du lever, har du en misjon.

ET LIV I FOLKEHØGSKOLEN

Gösta Vestlund har et liv i folkehøgskolen bak seg, men ikke bare i Sverige.

- Du kommer fra ei lita bygd midt i Sverige, men blir internasjonalt orientert og lever flere år i Tanzania på 1970-tallet. Hva skjedde?

- Jeg hadde mitt første besøk til Afrika og Tanzania allerede i 1965, husker Gösta Vestlund. Jeg dro dit sammen med ti folkehøgskolelærere for å starte alfabetiseringskurs (cirkler) på forskjellige steder i landet. Det var en alfabetiseringskampanje finansiert av SIDA (det svenske NORAD) og ABF (det svenske AOF), da som nå det største studieforbundet i Sverige. Vi etablerte samarbeid med The Institute of Adult Education i Dar es Salaam og The Cooperative Institute i Moshi.

- Hvordan hadde det seg at Sverige utviklet samarbeid med Tanzania?

- Den legendariske statsminister Tage Erlander og senere Olof Palme hadde gjennom SIDA opprettet kontakt med Julius Nyerere, Tanzanias berømte statsminister gjennom mange år. I 1971 kom en delegasjon fra Tanzania til Sverige, der de oppdaget at Sverige hadde en spesiell måte å undervise voksne på som, sa de: - Vi behøver i Tanzania også! Det tar tid før barna våre blir utdannet, fortsatte de, så la oss starte med de voksne. Det var naturligvis den svenske studiecirkelen og folkbildningen som hadde fascinert dem.

- Så ble det mange besøk og flere arbeidsperioder i Tanzania?

- Ja, fortsetter Gösta, i 1974 reiste vi ned igjen for å forhandle. Vi diskuterte hvordan vi best kunne organisere voksnes læring og hvordan vi kunne implementere studieringmetoden. Så presenterte vi også folkehøgskolemodellen og foreslo å starte noen få slike skoler for å finne ut om de kunne passe i Tanzanias læringskultur. Bare noen få skoler, repliserte våre Tanzanianske venner, vi har over 14 millioner voksne som trenger å lære, vi behøver folkehøgskoler over hele landet!

Som sagt, så gjort: Folkehøgskoler ble etablert og i dag eksisterer fortsatt 55 slike under navnet Folk Development Colleges (FDCs). (I parentes bemerket var det også deltakere fra norsk folkehøgskole med til Tanzania på 1970 og 1980-tallet.)

SKAPE EGNE ARBEIDSPLASSE

-Drives disse skolene fortsatt etter svensk og skandinavisk modell?

- Så vidt jeg vet, sier Gösta, og legger et dokument på bordet som han nettopp (!) hadde mottatt fra Utdanningsdepartementet i Tanzania om «The Role of Folk Development Colleges in Reaching Vulnerable and out of School Children/Youth». Dokumentet refererer til starten i 1975 og sier at det så sent som i 2009 fortsatt var mer enn 30 000 studenter som deltok på FDCs folkehøgskolekurs. «Formålet med utdanningen er å forsyne unge og voksne med kunnskaper og ferdigheter som gjør dem i stand til å skape sine egne arbeidsplasser ...» heter det blant annet i dokumentet, som konkluderer med at folkehøgskolene skal være et «One Stop Centre» for unge og voksne som mistet muligheten til formell skolegang.

- Dette må være hyggelig lesing for deg, Gösta?

- Ja, jeg finner det svært tilfredsstillende, etter å ha arbeidet med folkbildning i så mange år. Han understreker for øvrig at grunnlaget for folkehøgskoler i Tanzania kan lenkes helt tilbake til 1920-årene. Han forteller: - På den tiden etablerte Storbritannia jordbruksskoler i mange regioner i Tanzania for å lære bøndene å dyrke mat. Disse skolene fungerte dårlig, men når vi fikk kombinere jordbruk med sosial og lokal utvikling og lære opp lærerne begynte det å fungere. Dette er jo nesten det samme som N.F.S. Grundtvig og Kristen Kold gjorde i Danmark 100 år tidligere, da de «oppfant» det vi kjenner som den nordiske folkehøgskolebevegelsen. - Men det de gikk glipp av i Danmark, smiler Gösta, - var muligheten til å sitte under Mangotrærne og snakke om livet ...

Med kone nummer to, etter å ha blitt enkemann etter sin første kone, som var norsk, flyttet Gösta til Dar es Salaam i 1976

og måtte lære Swahili. De meldte seg på Swahili-studiecirkler i Sverige og deretter et Swahilikurs arrangert av SIDA. Han var allerede 62, og et nytt språk var ikke så lett å lære ... Familien bodde i Afrika i to år. Deretter gikk Gösta tilbake til sin jobb som inspektør for folkehøgskolen i Skolöverstyrelsen i Stockholm, en posisjon han hadde i over 20 år, etter stillinger som lærer på flere folkehøgskoler i Sverige og rektor på en, Tollare. I løpet av sin lange karriere initierte han også linjen for utdanning av folkehøgskolelærere ved Linköpings Universitet, der også lærere og rektorer fra Tanzania deltok på kortkurser.

DEMOKRATIET MER ENN FRIE VALG

Den viktigste enkeltsaken som har opptatt Gösta Vestlund gjennom hans 105-årige liv er demokratiet - å pleie og styrke demokratiet. For ham er demokrati mye mer enn frie valg og ytringsfrihet, det er en måte å tenke på, en måte å være på, det er en livsform. Han er enig i at frie valg er en avgjørende demokratisk dimensjon i ethvert land og enhver kultur, men argumenterer sterkt for at det å kunne lese og skrive er et fundament og en forutsetning for et reelt demokrati. Det er derfor han ser tilbake på sitt arbeid for alfabetisering i Tanzania og dels Kenya og Etiopia som et arbeid for demokrati. -Så Gösta, hva med demokratiets vilkår i det velutviklede Norden? Har vi det perfekte demokrati? Hvert år, på våren, arrangerer Tollare Folkehøgskole et seminar i Gösta sitt navn:

Gösta Vestlund og Sturla Bjerkaker møtes på Vestlunddagarna 2015

Vestlundseminarene. Overskriften for dem alle er Demokratisera Demokratien. - Vi må holde dialogen om demokrati levende hele tiden, sier Gösta Vestlund. Jeg har akkurat lest den siste World Values Survey Report og jeg mener jeg kan registrere et skifte blant grupper i enkelte land i Tredje verden, de er i bevegelse fra å være undertrykket til å bli egenmektige folk. Dette er en kulturell forandring vi kan se mange steder, og det er lovende. I mange land er det et voksende antall som sier at «vi aksepterer ikke undertrykking, vi vil være aktive medborgere og egenmektige.»

Det er også lovende at så mange unge i Sverige i dag mer enn før ønsker å diskutere samfunnsspørsmål og lære mer om hvordan samfunnet fungerer og i hvilken retning vi beveger oss. Kjernen i demokratiet er at vi aksepterer og forstår at alle mennesker har lik verdi og skal ha like rettigheter. I en slik innsikt er naturligvis evnen til å lese og skrive sentral, men - ikke å forglemme - det samme er miljøspørsmålene, klimaforandringene! Alt dette må vi betrakte i en demokratisk helhet.

SULTPERIODER

Folkbildningens «grand old man» forstår ikke helt hvorfor helsa hans er så god, det er mot all sunn fornuft, mener han. Men slik er det. Hjernen er klar. Klarere enn hos de fleste, kanskje. Det er bare det at han ikke ser så godt lenger, men han kan høre på lydbøker og musikk, og kan delta i den humanistiske dialogen han mener er så viktig. – Å være bildad – dannet – sier han, er at du ikke ydmyker et annet menneske.

- Gösta, dine holdninger og verdier til livet og menneskeheten må komme et sted i fra. Kan du huske 100 år tilbake i livet ditt og fortelle meg hva det er som har formet deg som menneske?

- Åh, det er så mye. Men jeg må starte med bestemor. Hun var født på midten av 1800-tallet og visste hva fattigdom innebar. På den svenske landsbygda opplevde de en sulteperiode fram til slutten av 1860-årene. Det var helt avgjørende for henne å ta vare på alt det naturen kunne gi og til å dyrke mat over alt hvor det var mulig. Hun lærte meg også god oppførsel og at jeg skulle være presis på tid og gjøre mitt arbeid på en hederlig måte. Hun var en sensitive og samvittighetsfull person, og hun ga meg selvtillit til å uttrykke mine meninger, selv om vi var fattige. Alle skulle behandles likeverdige.

Selfie med Gösta og skribenten...

«FØDT I 1913 HAR HAN LEVD IKKE BARE GJENNOM EN, MEN TO VERDENSKRIGER, DEN FØRSTE, OG DEN ANDRE.»

En annen viktig hendelse som har formet meg skjedde i begynnelsen av 1930-årene, «bare» for 85 år siden ... Tre unge menn som hadde flyktet fra Hitlers Tyskland banket på døra vår. De kunne fortelle oss om det voksende Nazi-regimet, om hva som var i ferd med å skje i Tyskland. Dette åpnet øynene mine for en verden utenfor mitt lille lokalsamfunn i midten av Sverige og er antakelig en viktig årsak til mitt internasjonale engasjement og mine holdninger til demokratiet.

Evnen og muligheten til å kommunisere og å føre en åpen dialog med andre er kjernen i folkbildning og folkeopplysning, og derfor også demokratiet, sier vår 105 år gamle, men fremdeles engasjerte Gösta Vestlund. I 2016 ble han tatt opp som medlem i The International Adult and Continuing Hall of Fame, som har sete ved University of Oklahoma, USA. – Det var en stor ære for meg, sier han. Det var nok en ære for Hall of Fame også.

Så lenge du lever, har du en misjon.

Stockholm/Oslo, våren 2018

«Folkbildningens «grand old man» forstår ikke helt hvorfor helsa hans er så god, wwdet er mot all sunn fornuft, mener han.»

MED BILDER SOM NØKKELE TIL KOMMUNIKASJON:

LEVANDE VERKSTAD

Av Øyvind Krabberød

«En dag skal alle mennesker delta i skapende virksomhet. Man kommer til å forstå at det ikke er et privilegium for de få, men en nødvendighet for alle.» Dette skrev grafikeren, maleren og pedagogen Adelyne Cross-Eriksson allerede i 1947. Hun bodde da i San Francisco. Tjue år senere startet hun pedagogutdanningen Levande verkstad (LV) på sitt nye hjemsted Stockholm.

Den pedagogikken som Adelyne Cross-Eriksson utviklet handler om å slippe fram de skapende evnene som alle mennesker har. Ved å flytte fokus fra produkt til prosess skulle Levande verkstad-pedagogene skape et miljø der elevene får eksperimentere og utprøve ulike uttrykksmåter, materialer og teknikker. Den kunstneriske prosessen utforskes gjennom samtaler og refleksjon. LV bygger på et helhetssyn på mennesket – hvor motivasjonen er at alle mennesker er skapende og har et behov for å uttrykke seg. Deltakernes kreativitet, lekenhet og gleden ved å oppdage nye ting settes høyt og oppmuntres. Ingen karakterer eller vurderinger brukes, det vil etter deres oppfatning svekke kreativiteten. Det legges stor vekt på å skape en god atmosfære i gruppen og å gi en følelse av delaktighet og fellesskap hos dem som medvirker. Gjennom øvelser skal grunnen beredes for å inspirere, stimulere og vekke nysgjerrighet. Deltakerne skal ikke på forhånd kjenne til øvelsene som skal nyttes, dette for å beholde overraskelsesmomentet.

UNDERVISNING I NYE BANER

Undertegnede var lærer ved Soltun folkehøgskole fra 1988. Der kom jeg til en veldig oppegående skole som jobbet radikalt pedagogisk. Prosjektarbeid med bakgrunn i Knud Illeris' ideer sto sterkt. Fra tidlig 90-tall reiste flere kolleger til Stockholm på kurs i LV-pedagogikken. Metoden ble brukt tverrfaglig og i mange ulike sammenhenger. Som kunsthøgskole hadde jeg stor glede av tankegangen, og brukte ideene derfra ofte. Men også i for eksempel litteraturundervisning med alle elevene ga Adelyne Cross-Erikssons ideer inspirasjon til å tenke undervisning i nye baner.

Fokus i arbeidet etter LV-ideologien ligger på eksperiment og det utforskende. Deltakerne får utfra et gitt tema prøve seg fram med ulike materialer, verktøy og teknikker. Variasjon og bredde tilstrebes både når det gjelder materialer og innhold. I tillegg

til bilde og form arbeides det også med drama, tekster/ord, lyd, musikk og bevegelse.

LEVANDE METODE

Metoden bygger på at en nøye planlegger antall øvelser som til sammen danner en helhet. Hver øvelse utformes spesielt for å fylle en pedagogisk hensikt og tilpasses alltid etter så vel målgruppen som den aktuelle læringssituasjonen. Man leter etter og ønsker å følge en rød tråd og øvelsene henger sammen slik at deltakerne loses gjennom skapelsesprosessen.

En viktig komponent i Levande verkstad er den avsluttende samtalen i gruppen. Der reflekteres det over det som en sammen har gjort gjennom øvelsene – skapelsesprosessen. Disse samtalerne skjer utfra en interesse for hver enkelt deltaker, deres opplevelser, personlige uttrykk, tanker og innsikter gjennom prosessen får god plass.

For å sammenfatte metodikken kan en si at den streber mot at elevene/deltakerne skal bli delaktige i prosessen og ikke

sitte passive. Videre er det ikke de estetiske vurderingene som er det viktigste, disse er subjektive og hemmende – men man ser bildene/uttrykket som et middel til kommunikasjon. Erfaringene gjennom Levande verkstad er at det ofte er mye lettere å få i gang en god og åpen kommunikasjon når det skjer via bilder. Analogt kan bildeterapi for mange være en vei til større innsikt i egen psyke.

GRUNNLEGGEREN

Adelyne lot seg tidlig influere av Bauhaus-bevegelsen, som var en forløper for funksjonalismen. Hun var først elev og senere lærer på New Bauhaus i Chicago – en skole som var grunnlagt av kunstneren László Moholy-Nagy. Bauhaus var opprinnelig en tysk bevegelse, som hadde stor innflytelse på formgivning, kunst og arkitektur fra 1920-tallet og framover. De hadde radikale problemanalyser, ukonvensjonelle løsninger og ikke minst en progressiv pedagogikk. Man ville bygge bro mellom finkultur og håndverk, som tidligere knapt hadde blitt betraktet som kunst.

I USA ble ideene videreutviklet på blant annet Tom Mooney Labor School hvor Adelyne var lærer etter sin tid på New Bauhaus. Dette var en skole for voksne med faglig og kunstnerisk innretning mot arbeidsløse og krigsskadede. En av målene ved denne skolen var å gi vanlige mennesker tilgang til kunst og skapende arbeid. Disse tankene tok hun med seg når hun flyttet til Sverige. Stemningen i USA på 30-tallet var preget av en kollektiv tankegang, solidaritet og en økende interesse for

folkelig kultur. En liknende atmosfære fant hun i Sverige 30 år senere, da Levande verkstad ble startet.

De ideene som den svenske modellen hentet fra Bauhaus – med sin metode for å frigjøre menneskers skapende evner kan beskrives slik:

- Å stimulere elevenes selvtilitt
- Å få deltakerne til å unngå konvensjonelle tankemønstre
- Å berede en vei for egne erfaringer

«Motivasjonen er at alle mennesker er skapende og har et behov for å uttrykke seg».

BREDE

Adelyne Cross-Eriksson forlot 50-tallets USA på grunn av den politiske situasjonen i landet. Den kalde krigen hadde ført til en heksejakt på sosialister, kommunister og fagforeningsmedlemmer. Adelynes mann var svensk, og sammen flyttet de til Sverige under McCarthy-tidens forfølgelser. Med seg i bagasjen hadde hun sine erfaringer som kunstner og bildepedagog, dessuten sin interesse for progressive undervisningsmetoder. Dette var frøet som utviklet seg til Levande verkstad.

I 1967 ble det arrangert en introduksjonsuke til Adelynes Bauhauspedagogikk på Nasjonalmuseet, med henne selv som pedagog. Workshopen besto av praktiske øvelser og diskusjoner og blant deltakerne fantes innbudte journalister, pedagoger og kunstnere.

Året etter startet man opp utdanningen for Levande verkstad-pedagoger på Birkagården i Stockholm. Lærerne var kunstnere og kulturutøvere med bred bakgrunn – illustratør, skulptør, innredningsdesigner, musiker, skuespiller, danser og koreograf. En slik bredde var en av prinsippene for LV's pedagogikk. Inntrykk og assosiasjoner fra flere ulike kulturytringer skal stimulere fantasien og det skapende arbeidet.

UTDANNINGEN I DAG

På Södra Stockholms folkhögskola tilbyr de i dag et toårig løp hvor de utdanner Levande verkstad-pedagoger. De skriver: *I Levande verkstad får du möjlighet att släppa loss den skapande förmåga som alla besitter. Du får experimentera och utveckla din kreativitet individuellt och i grupp. Med lust och fantasi skapar vi i olika två- och tredimensionella material som till exempel färg, form,*

återbruk, naturmaterial, textil, lera, gips, trä, digitala tekniker i foto och film samt kreativt skrivande. På pedagogutbildningen lär du dig att leda grupper utifrån Levande verkstads metod och pedagogik.

Med sin demokratiske framtoning har pedagogikken et drag av amatørisme og lettilgjengelighet – noe som skiller den fra andre skoler. Dette kan oppleves som et paradoks, for Levande Verkstad bygger på et dypt og svært bevisst tankegods og på idéer som fremdeles kan oppleves som banebrytende.

Den amerikanske pedagogen blir husket som en varm, rakrygget og humoristisk person. En av hennes kolleger beskrev henne som en ideell pedagog som maktet å «befri mennesker fra autoritetenes tvangstrøye og sette egen kunnskap inn som våpen mot undertrykkerne». Adelyne døde i 1979, men ideene lever videre.

Kilder:

Levande verkstad, Boström, Lagercrantz og Lundborg.
Rabén & Sjögren 1975
Wikipedia
Södra Stockholm folkhögskola - www.sodrastockholm.se

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigrud Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Øyvind Brandt belyste lekfolkkonferanser som metode. Sindre Vinje tok for seg aksjonsforskning i et historisk lys. Willy Aagre skrev om legenden Anna Sethne. Øyvind Krabberød gravde i Nils Christies tankegods rundt pedagogikk, mens Synne Platander ga oss et innblikk i playbackteater – et moderne leirbål. Michael Noah Weiss skrev om filosofisk praksis. Sigurd Ohrem besøkte Camphillbevegelsen og Vidaråsen, mens Arild Mikkelsen ga oss et innblikk i K.E. Løgstrup sin tankeverden. Sigurd Ohrem tok for seg Steinerpedagogikken, mens Kim Sivertsen fra Nansen Fredssenter skrev om deres dialogmetode. Knut Arild Melbø gjorde et reformpedagogisk streiftog, mens Mai-Evy Bakken gikk inn i Hans Børli's tankeverden i jubileumsåret for dikteren. Øyvind Krabberød åpner nå opp døren til Levande verkstad som metode og tankegang.

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE:

SWITCH – LINJA DER ELEVENE LÆRER Å LEKE IGJEN

Av Petter Jacobsen

Vi har som overordnet mål gjennom året at elevene skal få lyst til å lære, at læringen skal oppleves som meningsfull, og at de vil kjenne gleden av den kunnskapen og erfaringen resten av livet.

Hvorfor er det et poeng å drive med en meningsløs aktivitet, som lek på ski og brett i folkehøgskolen? Det er i tillegg stor sjanse for at elevene skader seg, noe som ikke er samfunnsøkonomisk ansvarlig. Vi i folkehøgskolen kan ikke en gang forsvare pengebruken med OL-medaljer!

Switch-linja har som hovedaktivitet jibbing og frikjøring på ski og brett. Vi prøver å få lik fordeling på jenter og gutter, ski og brett, nybegynner og ekspert. Kjetil Aslakrud Børtnes og jeg har drevet linja sammen i ti år og har hatt fra 20 til 36 elever på linja.

Jeg skal prøve å si noe om hvordan vi tenker om det vi gjør.

HVA GJØR LEK PÅ SKI OG BRETT TIL GOD FOLKEHØGSKOLE?

Vi opplever at de elevene vi har, får mulighet til virkelig å gjøre det de egentlig har hatt mest lyst til under deres 13 år på skole, stå så mye på ski og brett dem ønsker.

For mange av elevene er ski og brett en stor lidenskap som bare blir sterkere i løpet av året. Vi opplever også at lidenskapen for mange blir en inspirasjon, drivkraft og glede i livet.

Det jeg tenker er det viktigste vi gjør er å la elevene oppdage verdens beste metode for læring - LEK. Læring skjer best gjennom lek. I tillegg får elevene en god porsjon mestringsfølelse.

DET ER BARE Å LA ELEVENE LEKE!

En av utfordringene vi møter er at leken er avlært for mange. De har lært at instruksjon og målbevisst trening er veien til suksess og at lek er noe de drev med i barnehagen.

Hjelp til å leke kan være, å ikke ta seg selv så høytidelig, tørre

å mislykkes, hjelp til å få tankene vekk fra prestasjon og over på bare å være.

Vi bruker mye samarbeid i grupper og filmprosjekter. Vi har også egne utkledningsdager, nissejibbing og 80-talls utkledningsdag.

Vi har utviklet pedagogiske opplegg der vi jobber med mentale temaer. Eksempler på temaer er positiv psykologi, mindfulness, mindlessness, naturopplevelse, ansvar/frihet, lykke, kjærlighet, trene på å hjelpe andre, være uselvisk osv. Mange av temaene har som mål at elevene skal bli bevisst sin indre dialog og bedre kjent med seg selv.

Vi jobber også med at elevene må finne sin stil på ski og brett, og det blir litt som å finne seg selv. Det er også sentralt og lære å bli fornøyd med det en klarer, og å få det til å bli autentisk.

«Vi i folkehøgskolen kan ikke en gang forsvare pengebruken med OL-medaljer!»

HJELP TIL LEK

Vi ser det som en viktig del av vår jobb å hjelpe elevene med de utfordringer som begrenser deres evne til å utvikle seg. Et eksempel er frykt for å ikke være god nok, motivasjon, være fornøyd osv. Det som går igjen er hjelp til lek.

Vi tenker at egenskaper som elevene tilegner seg ved å presse seg til det ytterste mentalt og fysisk har overføringsverdi til andre utfordringer i livet. Lek som metode for læring gir også annen dybde i det en lærer.

Et begrep vi også bruker er *flyt* som vi tenker er voksebegrepet på å være i lekmodus. Lære å kjenne igjen og å komme i flytmodus er en kilde til livskvalitet. Vi har som mål at elevene skal lære å leke seg til ferdigheter utover leken på ski og brett.

Vi opplever at hvert år er forskjellig og at vi er i en kreativ prosess. Hvert år tester vi ut nye opplegg og utvikler dem vi har.

Foto: Robin Taen

Vi som lærere blir ikke yngre, men har stor glede av å leke på ski med elevene. Vi har også hørt at lek på ski bremser aldring, noe vi som lærere også trenger. Og det er kanskje noe folkehøgskole generelt gjør?

Vi vil med disse tankene ønske alle en god sommer.

Petter Jacobsen (48)

Jobbet på Hadsel folkehøgskole for 24 år siden.

13 år i et barneverns kollektiv

10 år på Hallingdal folkehøgskole

Kjetil Aslakrud Børtnes (38)

13 år på Hallingdal folkehøgskole

«Vi har utviklet pedagogiske opplegg der vi jobber med mentale temaer»

Gratis visningsturer for skoler*

Guinea Bissau
karneval (feb)

Følgende skoler har valgt oss som sin reisepartner i 2017-2019:

Hurdals Verk FHS • Nordhordaland FHS • Sogndal FHS • Bemlo FHS • Jeley FHS
Karmøy FHS • Hedmarktoppen • Sagavoll FHS
Stavern FHS • Rønningen FHS

i samarbeid med følgende flyselskap:

QATAR **TURKISH AIRLINES** **Ethiopian**

*Spesielle betingelser gjelder, spør oss!

For mer informasjon kontakt REISEbazaar:
Karl Johansgt 23, 0159 Oslo • Tel 22 41 30 30 • felles@reisebazaar.no • www.reisebazaar.no

NOBELS FREDSSENTER - NY UTSTILLING PÅ FREDSEVEGGEN:

WHAT IS HOME?

Utstillingen på Fredsveggen på Rådhusplassen: What is Home? er en utstilling om ungdom og tilhørighet laget av Nobels Fredssenter i samarbeid med National Geographic.

HVA ER ET HJEM?

Et hjem kan være et sted, men det kan også være en følelse. En ny utendørsutstilling laget av National Geographic og Nobels Fredssenter viser hva unge flyktninger og ungdom som bor i Norge og Hellas forbinder med et hjem. I løpet av seks måneder i 2017 deltok ungdommene på foto-workshops i regi av National Geographic i Oslo, Bergen, Trondheim og Athen. National Geographic Photo Camp er et program som lærer vanskeligstilt ungdom hvordan de kan bruke fotografi til å fortelle sin historie og utforske verden rundt seg. I Norge ble workshop'ene arrangert i samarbeid med Røde Kors Ungdom, og en av hensiktene var å koble ungdommene sammen og bruke fotografering som et inkluderingsstiltak.

«National Geographic Photo Camp har som formål å inspirere både en ny generasjon historiefortellere og menneskene som ser arbeidene deres», sier Kaitlin Yarnall i National Geographic Society. «Utstillingen What is home? er en hyllest til dette fantastiske programmet og gir publikum mulighet til å se det imponerende arbeidet til disse unge menneskene og lære mer om deres historier.»

Det er første gang Nobels Fredssenter samarbeider med National Geographic om å lage en utstilling.

«Det er fantastisk å kunne samarbeide med den anerkjente og inspirerende fotoinstitusjonen National Geographic om et prosjekt som bygger ungdom og som oppfordrer oss alle til å tenke nytt», sier Liv Tørres, direktør for Nobels Fredssenter. «Bildene til disse unge, talentfulle fotografene forteller oss at vi alle har behov for å føle oss hjemme et sted, selv om hva vi definerer som hjemme kan være veldig forskjellig.»

Ungdommenes bilder vises på Fredsveggen utenfor Nobels Fredssenter fra 3 mai 2018 sammen med bilder tatt av National Geographics egne fotografer Lynn Johnson, Andrea Bruce, Pete Muller og Marcus Bleasdale. Utstillingen blir vist til september.

Fredsveggen er navnet på byggegjerdet som skjuler tomter der det nye Nasjonalmuseet er i ferd med å bli reist. På initiativ fra Nobels Fredssenter ble gjerdet omgjort til en arena for samtidskunst i 2015, i samarbeid med byggherren Statsbygg. Mange tusen mennesker passerer her hver dag.

www.nobelpeacecenter.org

ØK

Foto: © 2017 Ali Khalifa / National Geographic
Ali Khalifa lager middag hjemme leiligheten sin i Oslo mens han snakker med moren sin på telefonen. Ali Khalifa kom til Norge fra Syria som flyktning.

Foto: © 2017 Elias Abood / National Geographic
Flyktningleir i Aten, 2017

Foto: Sofie Egidius Helle / National Geographic
Norsk Folkemuseum, Oslo, okt. 2017

SKOLEGENSERPROSJEKT:

FRAMTID OG HANDLING

Agder folkehøgskole var en av over 40 skoler som deltok på bærekraftsprosjektet for folkehøgskolene. Her ble det oppfordret til at ansatte fra alle avdelinger skulle involveres. Jeg er i hovedsak kokk ved skolen og syntes dette prosjektet virket veldig interessant. Etter et prøveår fikk jeg tillit til å starte mitt eget valgfag med det talende navnet «Framtid og handling».

RESIRKULERTE SKOLEGENSERE

Forrige skoleår inviterte jeg Frida Ottesen fra Sweatshop til å holde foredrag for oss. Det ble da snakket om skolegensere, og hvor flott miljøtiltak det hadde vært å lage de av brukte plagg, eller plagg elevene allerede hadde. Dette så jeg på som en super idé. Jeg satte som mål at skoleåret 2017/2018 skulle skolegenserne på Agder folkehøgskole være bra for miljøet og lommeboka, samtidig som vi satte fokus på etiske verdier i samfunnet.

GJENNOMFØRING

I starten av skoleåret presenterte jeg ideen for alle elevene med stor spenning. De ble til min store lettelse overbegeistret. Jeg hadde sjekket litt i forkant om det var noen som var villig til å trykke på logoen, ca. pris, og hvordan den praktiske gjennomføringen kunne foregå.

Valgfaget «Framtid og handling» satte i gang med gjennomføringen av prosjekt «bærekraftige skolegensere». Vi bestemte hvordan logoen skulle se ut og laget en prisliste i forhold til hvor mye trykk hver enkelt elev ville ha på sin genser. Elevene fra valgfaget hadde ansvar for hver sin linje i forhold til bestilling av hvit eller sort skrift, og for å hente inn betaling. I tillegg hadde alle linjene hver sin kasse til gensere, hvor det ble festet på navnelapp, linjenavn, logo foran/bak, alt etter hva hver enkelt ønsket. Deretter gikk turen til Univer i Kristiansand (som driver etter FN's bærekraftsmål), som trykket logoen på genserne. Elevene var gode og viktige hjelpere i denne prosessen, og etter noen timers arbeid kunne vi ta med 80-90 fiks ferdige skolegensere tilbake til skolen og dele dem ut til elevene.

KLIMA

I Norge kjøpes det rundt 70.000 tonn nye klær hvert år. Vår handel av klær er dårlig nytt for både klimaet og miljøet. Hvert plagg fører til et klimautslipp som tilsvarer mellom 1 og 17 kg med karbondioksid. Sammenlignet med året 1995 har prisene på klær falt med 63 prosent samtidig som vi kaster 79 prosent mer klær årlig. I tillegg til klimafotavtrykket fører klærne våre til store utslipp av miljøgiftige kjemikalier, og krever enorme mengder vann der de ofte har minst fra før (kilde FIVH).

FORDELER

Elevene ved Agder folkehøgskole hadde i år sine unike skolegensere ferdig allerede i november. Tidligere har elevene hos oss fått skolegenserne sine lenge etter jul. De er blitt flittig brukt på skolen og på linjeturene. Det å bidra til et bedre miljø, spare penger, og å ha en genser med den passformen og fargen man selv ønsker og liker, øker lysten til at plagget blir mye brukt.

Med tanke på alle turer og aktiviteter der elevene blir sett utenfor skolen, og alle bilder som blir lagt ut i sosiale medier, anser jeg reklameverdien av å ha en genser med skolens logo tidligst mulig i skoleåret som særdeles høy.

NESTE SKOLEÅR

Planen er å ha skolegenserne neste skoleår klare allerede før høstferien. For å få dette til har jeg hyret filmlinjen på skolen til å lage en reklamefilm om hvordan vi arbeidet med skolegensere dette året. Denne vil bli lagt ut i Facebookgruppen for neste års elever. Dette vil skje i god tid slik at elevene kan ha med seg en genser allerede ved skolestart som er tiltenkt prosjekt «bærekraftige skolegensere».

TRENDSETTER

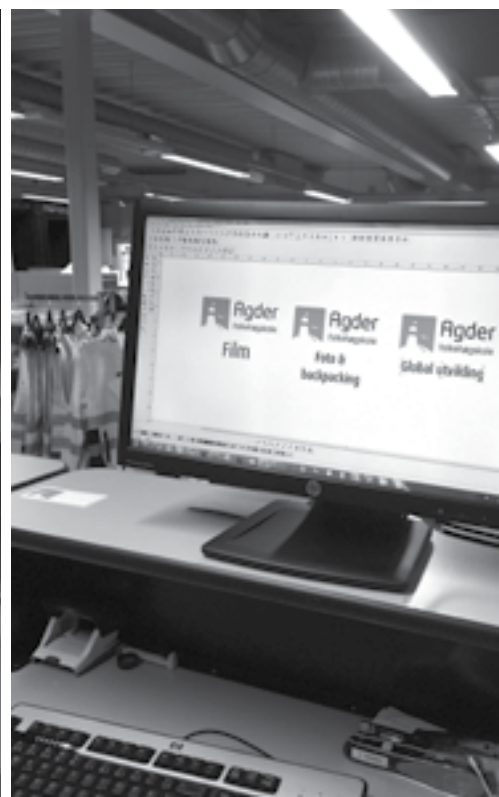
Frida Ottesen fra Sweatshop forteller om skolegenserne våre når hun er rundt og holder foredrag. Hun har allerede fått tilbakemeldinger på at flere skoler, ikke bare folkehøgskoler, ønsker å gjøre som Agder folkehøgskole neste år. Skolen vår er etter det vi vet den aller første skolen i Norge som har laget resirkulerte skolegensere. Vi er forhåpentligvis med på å skape en ny trend som er med på å øke bevisstheten rundt klesindustrien, og er snillere mot lommebok og miljø.

Lise Benestveit Hjemlestad, kokk Agder folkehøgskole

«I Norge kjøpes det rundt 70.000 tonn nye klær hvert år. Vår handel av klær er dårlig nytt for både klimaet og miljøet.»

NYTT FRA LANDSKAPET

FORNØYD REKTOR

Rektor Eivind Røbekk Hagerup er strålende fornøyd med søkningen til Buskerud Folkehøgskole.

Dette skoleslaget er fortsatt veldig populært. 250 søkere vil inn på de 90 plassene som fins på Darbu.

– Vi har fortsatt god søkning. Tallet søkere er omtrent som i fjor, men rekorden på 500 søkere fra 2014, skal det veldig mye til før vi tangerer, sier den fungerende rektoren til Eikerbladet.

Årsaken til at så mange søkte for fire år siden, er at det den gangen var to nyopprettede spillinjer. En linje for E-sport og en for Creative Gaming.

– Siden den gang har vi fått flere konkurrenter med sanne linjer, slik at søkningen blir mer spredt, sier Eivind Røbekk Hagerup.

Eikerbladet

Foto: Øyvind Brandt

FFD 'S ÅRSMØTE I DANMARK

HED DEBAT OM BOPÆLSPLIGT OG HJEMLIGHED

Et af programmets mest omdiskuterede punkter blev debatten om bopælspligt på højskolerne, som var ført an af Erik Lindsø (tidligere højskoleforstander) og Mads Rykind (forstander på Rødding Højskole). Til generalforsamlingen stillede de to resolutionsforslag med henblik på at lovgive om, at fremtidige højskoleforstandere skal på bo skolerne.

- Bopælspligten er lige så vigtig for skoleformen som eksamensfriheden. Højskolen er en leveform. Uden bopælspligten går højskolen fra at være et hjem til at blive en institution. Vi mener, at FFD skal arbejde for at vende udviklingen.

Mads Rykind, forstander på Rødding Højskole

Fra talerstolen kunne mange give Mads og Erik ret i, at hjemligheden har en afgørende værdi for elevernes oplevelse af det at leve og lære på højskolen. Modstanden mod forslagene var alligevel markant af den principielle årsag, at det ville være selvmotsigende at lovgive på området, da flertallet ønsker at værne om højskolen som den frie skoleform, den er. Begge resolutionsforslag blev stemt ned af forsamlingen.

Klippet fra ffd.dk

FOLKEHØGSKOLEN PÅ EVJE I RUTE

Folkehøgskolen Helse på Evje ble godkjent over årets statsbudsjett ved en bevilgning for å forberede oppstart til neste år. Statsråd Jan Tore Sanner har i april bekreftet godkjennelsen. Skolen skal fokusere på helse og livsmestring og være åpen for ungdom som er 16 år og oppover. Prosjektleder Turid Lund Reksten og assisterende prosjektleder Siri Moen (bilde) er godt i gang med å forberede oppstarten neste høst. Forberedelsene inkluderer etablering av endelig organisasjonsform, navn på skolen og styre, nybygg på Evjemoen, test av linjeideer via 8-ukers kurs til høsten, samt informasjonsmateriell og etter hvert tilsetting av rektor, lærere og praktisk personale.

Øyvind Brandt

Mer enn ord

Foto: Eivind R Hagerup

Når endelig lukkertiden ble korte nok, åpenbarte øyeblikkene seg, for ingen hadde vel sett et øyeblikk før? En situasjon frosset i tid og rom - nå tilgjengelig for øye og sinn. I dag blir vi ikke så imponert, moderne teknikk kan med et sylskarpt bilde vise hvordan ei kule brøyter seg vei gjennom et eple, men den gang måtte det forbløffet og imponert publikum. Siden kom ideen om at noen øyeblikk er mer avgjørende og interessante enn andre...

REFLEKSJONER - SØVN:

HVORFOR SOVER JEPPE?

Hvorfor sover Jeppe? Hvis Jeppe er den gjennomsnittlige folkehøgskoleeleven på 19 år, er svaret: Jeppe sover fordi han trenger å sove. Det ligger betinget i hans biologi. Jeppe har sovet langt mindre fram til han nå er på vår folkehøgskole 19 år gammel enn det han burde. Det interessante er nemlig at en viktig del av forklaringen til at Jeppe sover, ikke bare ligger i de opplagte forklaringene; at han er en unnasluntrer, eller at han ligger oppe om nettene og sender oppdateringer på Snapchat, men at han hele ungdomstiden har sovet flere timer mindre per døgn enn det hans biologiske klokke skulle tilsi.

DEN BIOLOGISKE KLOKKA

De siste årene har det dukket opp en del forskning som viser hvordan søvn - eller mangel på søvn - påvirker ungdom, og om hva ungdoms reelle søvnbehov er. Forskingen viser noen interessante ting:

Mens en gjennomsnittlig voksen trenger drøyt syv timer søvn for å være velfungerende, trenger ungdom i 19-årsalderen halvannen til to timer mer per døgn. De fysiske endringene i kroppen i denne alderen er så omfattende at det reelle søvnbehovet til Jeppe og hans medaldrende ligger på mellom åtte og ni timer i døgnet. Den samme forskningen viser også at avbrutt søvn (det at man våkner av vekkeklokka og ikke sover seg våken) reduserer læringsevnen, og at man først er ekte uthvilt når man våkner av seg selv. Samtidig er det en myte at ungdommer legger seg så seint.

SØVN OG HELSE

Det er en del utfordringer knyttet til psykisk helse og søvn, og noe av det er knyttet til sosiale medier og skjerm livet. Folk blir liggende våkne om natta fordi de ikke klarer skru av. Det er en stadig økende andel mennesker - i alle aldre - som opplever problemer rundt søvnvansker, såkalt insomni, mennesker som sover urolig, ikke klarer sovne, eller som ikke får mer enn 6.5 timer søvn per døgn. Utdanningsnytt henviser til en undersøkelsen utført av Hysing mfl., (2013) at ungdom sover to timer mindre (i gjennomsnitt) på ukedagene enn det som er anbefalt. De sov seks timer og 25 minutter i snitt, mot anbefalt åtte-ni timer. For de som opplever insomni ligger gjennomsnittlig søvn på 5,25 timer pr. døgn. Effekten av insomni er som undersøkelsen sier: «For den enkelte elev får søvnvansker store konsekvenser for det faglige og sosiale utbytte av skolegangen.»

EN DEL TAR GREP

Nordland fylkeskommune kjørte et eksperiment med noen videregående klasser skoleåret 2015-16. Rogaland

fylkeskommune kunngjorde i vinter at de har et tilsvarende eksperiment kommende skoleår på fem videregående skoler. Både VG og Aftenposten har skrevet til dels utførlige artikler om hvordan amerikanske organisasjoner er etablert for å arbeide med en senere start på skoledagen, nettopp for å balansere biologi og behov. Med base i forskningsmaterialet, og i erkjennelsen av de utstrakte søvnproblemene vi opplever, er det flere som tar grep for å imøtekomme problemet: Det har en nær sammenheng med psykisk helse, og det berører frafallsproblematikk og generell stress blant ungdom.

FOLKEHØGSKOLESVARET

Jeg har tatt en titt på ca. 50 forskjellige timeplaner ved norske folkehøgskoler. Den vanligste oppstarten på skoledagen var frokost klokka 07.30. Noen få startet litt senere, noen enda tidligere. Hvis elevene våre er i seng kl. 23.30, vil de aller fleste først få tilfredsstilt sin biologiske klokke hvis de får starte dagen en time etter vår standard frokoststart. Vi er opptatt av psykisk helse i folkehøgskolen. I enda større grad er vi opptatt av bærekraftige liv og evnen til å tenke annerledes. Likevel er svarene våre ganske tradisjonelle. Elevene må sove nok, og de må komme seg opp i rett tid. Vi må jobbe med å få de til å legge vekk skjermene, og vi må lære folk opp til å fungere i det voksne samfunnet. Svaret vårt er å møte elevene våre på samme måte som de alltid har blitt møtt. Målet er at de klarer å tilpasse seg våre rutiner, ikke at vi skal endre rammene våre for å tilpasse oss elevenes virkelighet.

ANNERLEDESÅRET

Folkehøgskoleåret skal være et år for dannelse, men det skal også være et annerledes år - og det er et år som gir store muligheter til å praktisere sunn motkultur. Vi har muligheten til å gi flere svar på hvordan vi skal møte Jappes søvnbehov. Alle er enige i at det å komme seg opp om morran er en bra ting. Det er bare det at «morran» ikke nødvendigvis betyr det samme for alle mennesker i ulike perioder av livet. Kanskje skal vi våge å tenke litt over at i løpet av et år hos oss er det faktisk mulig å slippe litt damp ut av trykkokeren, å kunne leve litt mer i pakt med sin egen biologi, og kanskje vi skal høre mer med elevene selv om hva de tenker om problemet.

Og så kan vi jo høre med Jeppe da: Hva tenker han? Hvordan ønsker han å ha det? Og hvis svarene ikke er slik vi ønsker de skal være, kanskje gi Jeppe litt mulighet til å få det som han vil?

Geir Ertzgaard, lærer Solborg folkehøgskole

Vil du lese mer om emnet, finner du to interessante artikler her:

- www.utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk/fagartikler/2017/--det-er-en-tydelig-sammenheng-mellom-skjermbruk-sovn-og-skolevansker2/
- <https://forskning.no/forebyggende-helse-helsepolitikk-samfunnsmedisin-sovn-barn-og-ungdom/2008/12/mer-opplagt-med-sen>
- <https://www.aftenposten.no/article/ap-KvyOXe.html>

Ta gjerne kontakt hvis du ønsker henvisninger til flere kilder.

Foto: Marte Sofie Kjennbakken

«MÅLET ER AT DE KLARER
Å TILPASSE SEG VÅRE
RUTINER, IKKE AT VI SKAL
ENDRE RÅMMENE VÅRE
FOR Å TILPASSE OSS
ELEVNES VIRKELIGHET»

TOTEN FOLKEHØGSKOLE: _____

ØKOPROSJEKT I KAMPALA

Teks og foto: Dorte Birch

Dialog var sentralt

Folkehøgskole handler mye om å oppleve selv i stedet for bare å lese om. Det var derfor flott å kunne få være med og oppleve Toten folkehøgskoles økoprosjekt i Kampala, Uganda.

I mine ti år ved Informasjonkontoret har jeg hørt og lest om mange spennende og gode folkehøgskoleprosjekter rundt om i verden. Det var derfor vanskelig å takke nei da jeg ble invitert med ned for å se et økoprosjekt i Uganda med egne øyne.

LOKALE SAMARBEIDSPARTNERE

Toten folkehøgskole har hatt studieturer til Uganda og Rwanda i en årrekke. Turen jeg var invitert med på inkluderte både lærerikt besøk på Genocide Memorial i Kigali, besøk hos urfolk og ulike naturopplevelser, men det sentrale ved turen var økoprosjektet som de 25 elevene skulle være med på i Kampala.

Toten folkehøgskole bruker lokale samarbeidspartnere i Uganda og har i tillegg en rektor, Live Hokstad, som er svært godt kjent i området. De lokale samarbeidspartnere var Marianne Boye, en norsk kvinne bosatt i Kampala, og Reagan Kandole som leder prosjektet ECOaction.

SØPPEL ELLER BYGGEMATERIALE?

ECOactions grunnleggende prinsipp er å gjøre søppel om til noe verdifullt. Tomme plastflasker kan bli til vegger, plastbøtter kan brukes til å fordele fôr til høns og gamle bildekk kan bli blomsterbed.

Sammen med Toten folkehøgskole valgte man ut to hovedprosjekter:

- Et fellesbygg i Kampalas slum skulle gjøres om til et hønsehus med hage. I tillegg skulle det produseres et kunstverk av søppel.
 - En jenteskole skulle få laget en skolehage og skulle i tillegg få malt en grå mur i mer levende farger
- I begge prosjekter deltok elevene fra Toten folkehøgskole sammen med de lokale. Dialog og demokrati var sentrale elementer.

DIALOG

De to prosjektene var separate prosjekter, men geografisk lå de mindre enn ti minutters gåtur fra hverandre.

Først møtte Totenelevne jentene fra jenteskolen, læreren deres og rektor. Elevene fikk en omvisning på området og jentene fortalte om sin innsats for miljøet. De sang også en selvkomponert miljøsang.

Så møtte Totenelevne de lokale som skulle være med på hønsehusprosjektet. Alle ble delt inn i fire grupper med ulike oppgaver. Hver enkelt gruppe fikk i oppgave å diskutere seg fram til best mulig løsning av den oppgaven de hadde fått, men først var det viktig at alle ble godt kjent. Det var derfor både introduksjonsrunder og ulike bli-kjent-leker.

OPPGAVENE

De fire oppgavene som elevene og de lokale fikk var:

- Lage tre store hønsehus i et bygg
- Lage hage
- Klargjøre plastflasker til å lage vegger
- Lage vegger av plastflasker

Alle fire grupper var satt sammen av elever fra Toten og lokale deltakere. Praten fløt fort på tvers av nasjonalitet, kjønn og alder. I etterkant rapporterte folkehøgskoleelevene om både morsomme, interessante og litt vanskelige samtaler.

JENTESKOLE

På skolen var prosjektet å designe og grave ut en skolehage. I tillegg skulle jentene på jenteskolen, sammen med Toten-elevne, velge design for en grå mur som trengte farger. Jentene valgte at muren skulle ha blomster og navnene på alle som var med på prosjektet.

Akkurat som med hønsehusprosjektet så var en del av formålet at elevene fra Toten og elevene fra den lokale skolen skulle bli bedre kjent. Dette foregikk gjennom sang, leker og samtaler. De to gruppene pratet sammen, lo sammen og ble nok også litt frustrerte på hverandre fra tid til annen.

Flasker ble sortert og vasket

Det var også bli-kjent leker på jenteskolen

RESULTATER

Selv om dialog og samtale var viktige elementer ved økoprosjektet så var det også sentralt at det ble resultater av det harde fysiske arbeidet. Og resultater ble det definitivt. Et imponerende hønsehus, to nydelige hager og en fargestrålende vegg står igjen i Kampala etter elevene fra Toten folkehøgskole reiste videre etter to ukers jobbing.

Kunstprosjektet ble ikke helt ferdig da elevene dro, men Reagan Kandole og hans medhjelpere har siden sendt bilder av det store stålhodet som var påbegynt da Toten folkehøgskole var til stede. Hodet skal fylles med tomme plastflasker og så skal det plantes planter på utsiden av hodet. Dette skal symbolisere jorden som er nydelig ved første øyeblikk, men full av søppel når man ser etter.

AVSLUTNINGSKONSERT

Begge prosjekter ble avsluttet med en stor avslutningskonsert der både elevene ved jenteskolen, de lokale som jobbet med hønsehusprosjektet og elevene fra Toten folkehøgskole bidro med musikk og taler.

Det ble utvekslet mange klemmer og Facebookvennskaper før avslutningsfesten var over.

For en kontorrotte som meg så var det en stor opplevelse å få lov å være med på et så spennende og nyttig prosjekt som dette. Jeg var imponert over hvor åpne alle var i forhold til hverandre og hvor godt man jobbet sammen. Man endrer kanskje ikke hele verden ved å bygge et hønsehus og to kjøkkenhager, men dialogen og samarbeidet vil nok alle som var med på dette økoprosjektet ta med seg videre i livet.

Takk til Toten folkehøgskole for at jeg fikk være på dette.

Flaskeveggen vokser

SYKDOM PÅ FOLKEHØGSKOLE-REISER:

I SYKEBIL GJENNOM RWANDA

Jeg har jobbet i folkehøgskolen i snart 10 år, men min tur til Rwanda og Uganda med Toten folkehøgskole var min aller første folkehøgskolestudietur. Lite visste jeg at den skulle inkludere en tur med sykebil gjennom Rwanda

Tekst og foto: Dorte Birch

Det er mye som starter med en dans og det gjorde denne historien også. Vi var på en restaurant i byen Gesenye i Rwanda og Ylva, en av de 25 elevene som var med på studieturen, ble invitert ut på et provisorisk dansegulv for å lære noen lokale danser.

Dansen endte med et kneskjell på siden av kneet, noe som er svært smertefullt.

PROVINSHOSPITAL

Det ble raskt klart at Ylva måtte på et sykehus og en av Toten folkehøgskoles minibusser ble kjørt fram. Sammen med sjåføren av bussen, en kelner fra restauranten som skulle guide oss og en medelev som var god i fransk så dro Ylva og jeg til det lokale sykehuset.

Kelneren forsikret oss om at dette var det beste sykehuset i området, men det var lite hjelp å få. En mann i hvit frakk var kanskje lege - eller kanskje var han ikke det. Etter fem timer endte han med å bandasjere Ylvas kne uten å ha sørget for at kneskjellet satt der det skulle sitte. Ylva gikk derfor gjennom en smertefull natt.

LOKAL HJELP

Heldigvis hadde Toten folkehøgskole god lokal hjelp. Marianne, en norsk dame bosatt i Uganda, var med på studieturen og det var hun som dro ut for å lokalisere en sykebil. Sykebilen dukket opp og Ylva ble lastet inn. Det samme gjorde Marianne, en lokal sykepleier og jeg.

Under full utrykning kjørte vi tre timer gjennom Rwanda og fikk Ylva inn på det store og moderne sykehuset King Faisal Hospital i hovedstaden Kigali. Der fikk hun svært god hjelp fra to kompetente leger som kjapt fikk kneskjellet på plass. Ylva fikk en benskinne til å beskytte kneet og to krykker til å avlaste benet.

Nå kom spørsmålet om veien videre for den skadde eleven.

REISE HJEM ELLER BLI?

Toten folkehøgskole har reiseforsikring inkludert i prisen for alle elevene. Det betyr at skolen kun skal forholde seg til ett forsikringsselskap og at de er sikre på kvaliteten på dette forsikringsselskapet.

Ylva, Marianne, sjåføren på bussen som fulgte etter sykebilen inn til Kigali og jeg dro til et hotell i Kigali mens vi avventet formen til Ylva. Da smertene var som verst var jenta mest klar for å reise hjem, men rektor på Toten folkehøgskole, Live, forsøkte å overtale henne til å bli. Ylva hadde tross alt gledet seg til denne studieturen i over et år.

Fra hotellet i Kigali var vi i nær dialog med legene fra forsikringsselskapet og da de ga klarsignal til at det var forsvarlig for Ylva å fortsette på studieturen så var Ylva også selv klar.

Live og Marianne var raske til å omdisponere busser og endre på hotellbestillinger slik at resten av studieturen kunne bli krykkevennlig for Ylva.

Ylva fullførte turen og det var en fornøyd elev som reiste hjem, etter fullført studietur, på businessclass siden benet hennes ikke fikk plass i noen av de billigere flysetene.

DETTE VAR JEG GLAD FOR

Noen ganger har man uflaks, men når det først skulle være så vil jeg si at det endte godt. I refleksjonen i etterkant så var jeg svært glad for dette:

- At Toten folkehøgskole hadde god bemanning på turen slik at vi kunne være to voksne med på sykehuset i Kigali uten at det gikk ut over de resterende elevene.
- At Toten folkehøgskole hadde en lokalkjent nordmann med på turen. I tillegg hadde Live svært god lokalkjennskap etter mange år med studietur i samme område.
- At Toten folkehøgskole har inkludert reiseforsikringen i prisen.
- At Toten folkehøgskole strakk seg langt for at en elev på krykker skulle kunne være med på resten av studieturen. Dette medførte noen ekstrakostnader som Toten folkehøgskole valgte å ta.

Jeg lærte også at hvis jeg noen gang skulle bli syk i Rwanda så er King Faisal Hospital stedet å dra uansett hvor i landet jeg måtte befinne meg.

Ylva er ved godt mot på King Faisal Hospital i Kigali

Sykebilen vi kjørte gjennom Rwanda i

Toten folkehøgskole hadde god bemanning på turen. Her er alle på vei over Ekvator

ROMERIKE:

TO PÅ FOLKEHØGSKOLE

«JEG HAR ALLTID HATT INTERESSE FOR TEATER, MEN DET VAR IKKE SÅ MANGE MULIGHETER I EN LITEN BYGD.»

Karen Mathea Ulven Solstad (19) fra Volda (t.v.) og Tuva Maria Jansen Sverkeli (19) fra Bergen

1. Det beste med folkehøgskoleåret?

2. Hvorfor folkehøgskole?

3. Hva skal du gjøre neste år?

MATHEA

1. Det er alle de fine menneskene jeg har blitt kjent med. Og det å lære fordi det er gøy – uten karakterer. Det er fantastisk morsomt å lære, og ikke bare pugge for å få gode karakterer.
2. Jeg har alltid hatt interesse for teater, men det var ikke så mange muligheter i en liten bygd. Jeg ville ha et annet perspektiv. Det finnes jo noe i alle «boblene», også Volda og Romerike.
3. Jeg skal til garden i Forsvaret - har blitt innkalt. Jeg gjorde det bra på testene, men hadde ikke så lyst. Nå er jeg innstilt på det. Drømmer om? Vet ikke hva - jeg har tid til å prøve ut litt forskjellig.

TUVA

1. Det er å jobbe uten hele tiden å måtte prestere. Alle på folkehøgskolen her er motiverte og stiller opp. Lærerne forventer noe av deg uten at det er et press. Flott å få jobbe med fag vi brenner for.
2. Min tante anbefalte musikkteater på folkehøgskole. Jeg har alltid sunget klassisk. Jeg trengte noe nytt og valgte Musikk og teater her på Romerike.
3. Jeg satser på å studere interkulturell forståelse eller kultur og kommunikasjon

Øyvind Krabberød

FESTIVAL!

Mellom rølp, kultur og næring

Aksel Tjøra (red.)

Ulike former for festivaler har blitt tunge elementer i det norske kulturlivet. Stadig flere festivaler omfatter stadig flere kulturelle arrangementer, besøkende og lokalsamfunn, og det synes åpenbart at festivalene

har fått stor betydning for folkeliv, identitet og aktivitet i by og bygd og for et vell av kulturuttrykk. I denne boka undersøkes festivalfenomenet av en rekke forskere innenfor samfunnsvitenskap og humaniora.

Festival! inneholder nyanserte analyser av festivalenes betydning for blant annet sosiale fellesskap, kulturelle opplevelser, lokal og etnisk identitet, tradisjon og historie, stedsutvikling og stolthet, næringsutvikling og økonomi. Boka argumenterer for at festivalene både er viktige hendelser på flere nivåer og kan brukes for å forstå mer generelle aspekter ved sosialt liv. Det er derfor mye å lære fra festivalfeltet, som kan komme både festivaler og samfunnet ellers til gode.

Cappelen Damm

479,- kr

BESLUTNINGSVEGRING

ET LEDELSESPROBLEM

Paul Otto Brunstad

Hvorfor vegrer vi oss for å ta bindende beslutninger? Er det mulig å lære seg å bli mer beslutningsdyktig? Hva skal i så fall til?

Mange ledere sliter med å ta beslutninger. De søker råd og veiledning, de nedsetter komiteer og arrangerer seminarer, de gjennomfører utredninger og høringer. Likevel skjer ingen ting. Beslutningsvegring rammer

ikke bare lederens evne til å lede, men også medarbeidernes arbeidsglede. Manglende beslutningsdyktighet gir derfor negative ringvirkninger for flere enn beslutningstakeren selv. Det er derfor problemet bør tas tak i.

Beslutningsvegring – et ledelsesproblem er ingen metodebok i beslutningstaking. Forfatteren inviterer leseren til en reise gjennom kunst, litteratur og filosofi på jakt etter faktorer som hindrer og fremmer beslutningstaking.

Selv om målgruppen for denne boken først og fremst er ledere, vil temaet engasjere langt utenfor ledergruppene.

Gyldendal

349,- kr

Ledig stilling som rektor på Sund folkehøgskole

Sund folkehøgskole er en frilynt folkehøgskole som vektlegger internasjonal solidaritet, miljø, kunst og kultur.

Vår ambisjon er å være en skole for livet, med orientering mot verden. Vi kan tilby en stilling med stor frihet og varierte arbeidsoppgaver på en arbeidsplass med godt arbeidsmiljø og engasjerte ansatte.

Fullstendig utlysning finner du på www.sundfhs.no/ledige-stillinger.
Søknadsfrist 20.06.18.

SUND

FOLKEHØGSKOLE
SIDEN 1868

«DU ER DEN HOTTESTE LÆRER'N PÅ SKOLEN!»

Minnebøker hører skoleavslutningen til. Nytt av året var elevenes bøker til personalet. Sitatet over fikk danselæreren til å rødme. Mens jeg skjønner jeg er i ferd med å bli voksen: «Å, tenk om du var bestemoren min!»

På Ringerike folkehøgskole har elevrådet årets siste lørdagsseminar. Da arrangerer de vanligvis den siste runden i etasjeserien, som er en konkurranse mellom etasjene gjennom hele året. Årets elevråd fulgte opp tradisjonen, og i tillegg laget de minnebokverksted. Innkjøpet av bøker med blanke ark var et spleiselag fra elevrådets kasse og skolen. Fargeblyanter, malesaker, sakser og lim hadde skolen. Elevene stilte med ukeblader som det var fritt frem å klippe i, og så var elevene i gang.

Da bøkene var ferdige, ble det laget et minnebokdepot. Når elevene var ferdige med å skrive i en bok, la de den tilbake i depotet og hentet en annen. På den måten ble det ikke noe skrivepress. Elevene skrev i de bøkene de ville. Depotet har vært tilgjengelig døgnet rundt de siste ukene, og det er skrevet i alle tenkelige og utenkelige situasjoner.

Men det aller hyggeligste var at elevene tok initiativ til å lage bøker til personalet. Jeg har så vidt tittet i min, og skjønner at dette er en bok jeg skal spare på og ta frem når hverdagen røyner på neste skoleår. Det er utrolig hyggelige små epistler som rører og varmer et gammelt folkehøgskoleherte.

Det gjør godt at elevene faktisk ser den jobben vi gjør og verdsetter den og oss - hot or not.

Benedicte Hambro, Ringerike fhs

NAVNEENDRING PÅVIRKER SØKERTALL

..... Wågen Sæther kunne ikke se noen annen forklaring på nedgangen enn at ny priskalkulator for folkehøgskolene hadde slått uheldig ut for skolen.

I år opplever Ålesund folkehøgskole derimot en oppgang igjen. Skolen, som eies av Sunnmøre Indremisjon, hadde i fjor vår 211 søkere, mens den i år har 312 søkere. Skolen erfarer i tillegg en stor økning i antall søkere som takker ja til tilbudet om skoleplass. I fjor var det cirka 50 søkere som takket ja til skoleplass, mens det i år er 100 søkere som har takket ja.

-Hvordan vil du forklare denne oppgangen?

Navneendring virker med til at vi har fått denne oppgangen. Så har vi endret nettsiden og logo. Vi har styrket kommunikasjonen på hva vi ønsker å være, og vi er godt anerkjent på hva vi vil være og hva som kjennetegner oss. Tidligere elever anbefaler oss til sine venner og kjente. Vårt kjenningsmerke er dannelsesreiser, og at vi har en fagmeny som elevene kan velge fleksibelt fra. Og vi er en skole som bygger fellesskap på tvers av forskjeller, sier Wågen Sæther.

Sambandet.no

KLESBYTTEDAG PÅ AGDER FOLKEHØGSKOLE

- Vi trenger flere bord. Alle i aulaen er allerede hentet, sier Hanna Norheim. Sammen med sine medelever på Agder folkehøgskole er hun i full gang med riggingen til den store klesbyttedagen. Noen samler inn tøy og andre sjekker om det er rent og helt. Noen bretter det sammen og andre plasserer det ryddig utover i gymsalen. Det skal være lett for klesbyttene å finne fram til tøyet de ønsker. For anledningen har også elevene laget prøverom. De gamle avlukkene til dusjene har fått gardiner for så en kan prøve klærne på.

Det var ventet mange folk når folkehøgskolen inviterte til klesbyttedag. Byttelapper fra Naturvernforbundet var bestilt. Byttingen fungerte slik at for hvert plagg en byttet ut, fikk man en kupong tilbake. Den var verdt et «nytt» plagg som en kunne ta med hjem og dermed fornye garderoben uten at det koster ei krone.

Setesdølen

KALENDER

11. - 15. juni 2018	Seniortreff 2018 Jæren folkehøgskule, Kleppe
6. - 10. august 2018	FOLKEHØGSKOLEUKA 2018 Sund folkehøgskule (150 år), Inderøy
12. - 14. september 2018	Informasjonskonferansen 2018 Hotell Thon Arena, Lillestrøm
18. - 20. september 2018	Tillitsvalgtkonferansen 2018 Sanner Hotell, Granavollen, Gran11. - 15. juni 13. -
13. - 15. november 2018	Lederforum i frilynt folkehøgskole inkl. årsmøte i IF 2018 Best Western Oslo Airport hotell, Gardermoen
15. - 17. januar 2019	Rektormøtet 2019 Grand Hotell Terminus, Bergen (ikke bekreftet)

Følg med på "Kalender" på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

#FHSliv

For almost a year we've been sewing, smithing, weaving, laughing and everything in between. Now our year at @seljorfhsviking is over and I'm gonna miss you guys like crazy, sier @litargras

Vi rakk å bli gode på gruppebilder dette skoleåret, sier @nofotaekwondo

Vennskap, hest og nydelig natur. Det blir ikke mye bedre enn det. @fjordane fh

Dorte Brich

FEMTEGENERASJON KATOLIKK OG ORDSTYRRAR PÅ HØGRES LANDSMØTE

Sjo Slettebø er bakaren som vart ein populær ordførar i heimkommunen Kvinnherad i Sunnhordland. Han er også femte generasjon katolikk. Tippoldefaren Lars Eskeland, ein norsk skulemann og forfattar, konverterte til katolisismen då han var godt vaksen. Det førte til at Stortinget vedtok at han måtte gå av som rektor ved Voss folkehøgskule, som han hadde grunnlagt.

- Familien har arva katolisismen. Vi er ei av dei få norske slektene som har vore katolikker i generasjonar.
- Kor viktig er den katolske trua for deg?
- Veldig viktig. Kanskje er det den viktigaste delen av identiteten min. Samtidig var vi ikkje så mange katolikkar i lokalsamfunnet, så vi vart tidleg vant med å vere ein minoritet. Skal vi til messe, blir det i Bergen eller Oslo. Kjæra min bur på Karmøy, så når eg vitjar henne, nyttar eg høve til å gå til messe i Haugesund.

Dagen

STORD FOLKEHØGSKULE?

Stord Folkehøgskule ynskjer å byggja ein ny skulebygning her på tomte til Litlabø Innkvartering AS. Det kjem fram i eit notat som interimstyret til Stord Folkehøgskule har sendt til Stord kommune. Notatet er eit innspel til kommunedelplan for Sagvåg og Litlabø.

Interimstyret til Stord Folkehøgskule vil riva ned bygningane som i dag husar asylmottak for mindreårige, og byggja ny skulebygning. Håpet er at folkehøgskulen kan ta imot sine første elevar hausten 2020.

Sunnhordland

MILJØPARTIET DE GRØNNE BEDRIVER SELVSKADING I ACER-SAKEN

Så er det avgjort, og Norge går logrende inn i ukjent farvann. Igjen. Og jeg melder meg ut av Miljøpartiet De Grønne (MDG). Problemet denne gangen er at:

1. Det står i Grunnloven at naturressursene tilhører folket. Alt som røkkes ved dette av politiske vedtak er derfor enten: a. Lovstridig, eller b. Potensielt lovstridig (ACER 5,6,7). Derfor må loven enten *følges*, eller så må den forandres i Stortinget først, hvis man vil noe annet (som for eksempel å ta naturressursene *fra* folket).
2. MDG burde kjempe kampen mot oljeindustrien på ærlig vis, uten å legge råderetten over vannkrafta og resterende vassdrag (for eksempel varig vernede vassdrag) i potten.
3. Tendensen i EU og Europa er neoliberal med privatisering som mål. Dyrka mark legges under A/S-er av stort format i Polen og Ukraina. Å tro at det er unntak for denne politikken fordi det gjelder elektrisk kraft i Norge er naivt. Drikkevannet blir det neste.
4. Det *kan* hende at ACER er ufarlig, men det holder ikke å tro det: I dette tilfellet må man *vite*. ACER-pakkene bygger og forutsetter hverandre, som nevnt.

5. Så det intuitive og ideologiske: Hastverket med å få dette igjennom vekker mistanke om at det er gasslobbyen, sjømatlobbyen m.fl. som står bak, og at H, Frp, V, og Ap bevisst etterlever ønskene fra pengemakta. Men nå altså sammen med MDG, som har slukt hele agnet, med krok og snøre, og attpåtil omdøper det hele til en «dugnad». Hadde dette vært en dugnad kunne Norge kanskje *gitt bort gratis* overskuddsenergi gjennom statlige kabler når vi hadde overskudd! Men det virker ikke som det egentlig *er* en kraftdugnad man er ute etter. Så da må det være noe annet, men som man ikke spesifiserer, og noe annet man ikke spesifiserer pleier å være: 1. norsk «vekstnærings» umiddelbare ønsker. 2. Ideologisk privatisering av alle livets, sinnets og naturens rom og typisk for det som Sigmund Kvaløy Setereng kalte det vekstindustrielle konkurransesamfunnet, som river i stykker kloden bit for bit.

Og akkurat *det* bør ikke et miljøparti legge til rette for. I hvert fall ikke uten å miste oppslutning.

Anders Hals, lærer Sund folkehøgskole

SVAR PÅ ARTIKLENE:

«ELEVSAMVÆR ER IKKE NØDVENDIGVIS SOSIALPEDAGOGIKK» OG «SOSIALPEDAGOGISK ARBEID I FOLKEHØGSKOLEN» AV SINDRE VINJE OG KNUT SIMBLE

Jeg har med interesse lest begge artiklene. Etter å ha sett den første artikkelen satt jeg med en sterk følelse av at denne i realiteten handlet om noe som ikke var nevnt med et ord, nemlig stipendiater/andreårselever i folkehøgskolen. Men når man prøver å finne løsninger på et problem uten å ville si hva saken egentlig dreier seg om, så blir konklusjonen ofte feil. Så også i dette tilfellet.

I utgangspunktet er jeg helt enig med artikkelforfatterne at stipendiater/andreårselever som både er elever som utløser

elevtilskudd og som samtidig er ansatt og får lønn, friplass eller annen godtgjørelse for jobben er en uting som det bør settes en stopper for snarest. Men artikkelforfatternes forsøk på å finne en faglig/avtalemessig/juridisk begrunnelse for dette, samt å klargjøre begrepsbruken rundt sosialpedagogisk arbeid, har etter min mening slått svært uheldig ut.

Artikkelforfatternes forsøk på å skape et skille mellom «elevsamvær» og «sosialpedagogisk arbeid» oppleves svært kunstig rett og slett fordi sosialpedagogisk arbeid forutsetter elevsamvær.

Men vi stopper jo ikke ved elevsamværet. Vi er en skole og vi jobber med elevenes utvikling.

Artikkelforfatterne har ikke redegjort for hvor deres definisjon på sosialpedagogisk arbeid kommer fra eller hvem som har skrevet den, men vi skal ikke mange årene tilbake før alle definisjoner av sosialpedagogisk arbeid dreide seg om tilrettelegging for vanskeligstilte barn og ungdom. Det er ikke det vi driver med i folkehøgskolen. Vi har selvfølgelig et bredt spekter av ungdommer, men de aller fleste elevene i folkehøgskolen er normalt velfungerende, friske ungdommer som trenger veiledning, refleksjon og livskunnskap. Livskunnskap er ikke forbeholdt dem med formell sosialpedagogisk utdanning.

Artikkelforfatternes konklusjon i den første artikkelen utelukker i realiteten hele IKV gruppen (og med dem ganske mange av internatlederne) fra det sosialpedagogiske arbeidet. I artikkel nummer to sies det: «Det er ifølge Braathen essensielt at de som skal utøve det sosialpedagogiske arbeidet både har nok kompetanse til å utføre jobben, men også at det er de samme som utøver øvrig undervisning i folkehøgskolen»

- Disse to artiklene er etter min mening ikke bare ubeldige, men direkte skadelige for folkehøgskolene.

Det redegjøres imidlertid ikke for hvorfor det må være de samme som utøver undervisning som har ansvaret for det sosialpedagogiske arbeidet, men jeg forstår det slik at de mener den pedagogiske utdannelsen og spesielt formell sosialpedagogisk kompetanse utgjør denne forskjellen. Artikkelforfatterne viser til at sosialpedagogikk kan studeres ved universiteter og høyskoler. Men jeg har aldri sett en utlysning av en pedagogstilling i folkehøgskolen som setter formell kompetanse innen sosialpedagogikk som et krav. Det er mulig det er slik nå for tiden at alle som utdanner seg til pedagoger har en formell bit innen sosialpedagogikk, men det var neimen ikke vanlig for noen år siden. Jeg tror heller realiteten er slik at svært få av folkehøgskolenes pedagoger har noen som helst formell kompetanse innen sosialpedagogikk. Så om artikkelforfatterne mener at det som skiller IKV personalet og de ansatte pedagogene i folkehøgskolene er at pedagogene har formell utdanning innen sosialpedagogikk, så utelukkes sikkert godt over 80 % av det pedagogiske personalet også.

Dette kan ikke være fornuftig, og hvem har bestemt at formell kompetansen i sosialpedagogikk nå plutselig er nødvendig for å kunne utføre sosialpedagogisk arbeid i folkehøgskolen?

Nå er jeg selvfølgelig ikke motstander av formell utdanning og formell sosialpedagogisk kompetanse vil sikkert være en positiv ballast i forbindelse med sosialpedagogisk arbeid også i folkehøgskolen. Men folkehøgskolens sosialpedagogiske arbeid dreier seg i all hovedsak om å benytte dagligdagse situasjoner til å skape refleksjon over egen og andres adferd, om å sette ord på tanker og følelser, om å veilede elevene til å finne tyngde og balanse i eget liv og om å viderefremme livskunnskap. I så måte er vi ganske langt unna de tradisjonelle definisjonene om å tilrettelegge for vanskeligstilte ungdom. Det viktige for skolene og

elevene er at dette arbeidet utføres av trygge, voksne mennesker med livserfaring, som engasjerer seg i elevenes situasjon og som evner å møte elevene på en god måte og skape tillit. I tillegg må de ha et høyt personlig refleksjonsnivå. Disse egenskapene er ikke forbeholdt pedagogisk personale i folkehøgskolene.

Til slutt i artikkelen oppfordres skolene til å skille mellom tilsyn, sosialpedagogikk og elevsamvær. Hva er det egentlig artikkelforfatterne mener her? Tilsyn er et samlebegrep for den eller de ansatte som til enhver tid er tilstede og tar seg av planlagte og forefallende oppgaver i den perioden tilsynet varer. Sosialpedagogisk arbeid er en av tilsynsoppgavene. Sosialpedagogisk arbeid forutsetter at tilsynslærer er sammen med elevene, altså elevsamvær. Men elevsamværet skal alltid ha en sosialpedagogisk funksjon. Vi betaler ikke våre ansatte for å ha samvær med våre elever uten at det er en del av vårt sosialpedagogiske opplegg, enten det gjelder pedagoger eller IKV-personale. Elevsamvær som ikke er en del av det sosialpedagogiske arbeidet er ikke en del av vårt program.

Disse to artiklene er etter min mening ikke bare uheldige, men direkte skadelige for folkehøgskolene. Her settes Bjørn Bråthens drøftinger inn i en helt annen kontekst og konklusjonene misbrukes. Nye formelle krav til kompetanse presenteres som om de er en vedtatt nødvendighet, og den jobben mange skoler har lagt ned for å redusere skillelinjene mellom yrkesgruppene kastes på søppeldynga. Mangeårige dyktige ansatte stemples som inkompetente og begrepene klargjøres ikke, men rotes til. Når det gjelder stipendiater/andreårselever er det etter min mening to grunner til at vi burde avvikle skolens mulighet til å ha dette.

1. Dette er en uryddig ordning. Det kan etter min mening ikke forsvares at en elev som utløser elevtilskudd samtidig er ansatt og får lønn eller annen godtgjørelse. Det vil lett oppfattes som misbruk av statlige tilskudd, det undergraver at elevene er 100 prosent studenter. I tillegg vil det alltid være uklart om de skal behandles som elev eller ansatt i en vanskelig situasjon.

2. Andreårselever har ikke den livskompetansen ansatte i folkehøgskolen som jobber med elevenes utvikling burde ha.

Etter min mening bør Folkehøgskolerådet, eventuelt utdanningsdirektoratet, sørge for at det ikke blir anledning til å ha elever som utløser elevtilskudd og som samtidig mottar lønn eller andre ytelser fra samme skole.

Jon Krognes
Rektor Toneheim
folkehøgskole

DEBATTSVAR – TIL JON KROGNES:

HVA ER SOSIALPEDAGOGIKK OG HVEM SKAL GJØRE DET SOSIALPEDAGOGISKE ARBEIDET?

Vi synes det er flott at vi får en pedagogisk debatt om sentrale begreper i folkehøgskolen, og rektor ved Toneheim, Jon Krognæs, gir svar på våre to første innlegg om sosialpedagogisk arbeid. To sentrale spørsmål i hans tekst er «hva er sosialpedagogikk?» og «hvem skal gjøre det sosialpedagogiske arbeidet?».

Haaland (2011) gir en skisse av tre hovedformer for hvordan sosialpedagogikk kan forstås, med utgangspunkt i at det er et motsvar til individualpedagogikken. Sosialpedagogikk kan forstås som a) krisepedagogikk (når ordinær praksis ikke fungerer), b) oppdragelse og danning i skole, hjem og samfunn og c) som teori, praksis og tiltak overfor grupper eller enkeltindivider med en dysfunksjonalitet overfor samfunnet, med mål om å bedre funksjon og relasjon. I vårt skoleslag harmonerer vi nok i utgangspunktet mest mot b) «oppdragelse og danning i skole, hjem og samfunn», selv om man tidvis kan bli utfordret både innenfor krisepedagogikk og dysfunksjonalitet.

Haaland tar utgangspunkt i definisjonen til Bisgaard som utgangspunkt for begrepsdiskurs i sin avhandling:

«socialpædagogik, pædagogisk retning, der især beskæftiger sig med de sociale virkninger af opdragelse og undervisning. Socialpædagogik, der udøves af pædagoger i dag- og døgninstitutioner og i en vis udstrækning også af lærere i uddannelsessystemet, omfatter såvel overvejelser om mål for opdragelse og uddannelse som løsninger af konkrete opdragelsesproblemer. Socialpædagogiske handleformer sigter mod det enkelte individs personlighedsudvikling og trivsel, og der lægges vægt på arbejdet med både den enkelte person og dennes omgivelser, bl.a. familie, skole og arbejdsplads. Socialpædagogikken er således karakteriseret ved, at opdragelse og uddannelse dels forstås som samfundsmæssigt betinget, dels har et socialt forberedende sigte, der konkretiserer den enkeltes samfundstilhørsforhold og sociale ansvar. Omsorg for de socialt dårligst stillede grupper er derfor en del af socialpædagogikkens område» (Bisgaard, 2009).

Dosent Jan Storø (OsloMet – Storbyuniversitetet) beskriver begrepet sosialpedagogikk blant annet med følgende ord i hans «Betraktninger om sosialpedagogikk» fra 2008:

...å undersøke om pedagogikken kan ha et annet potensiale, om læring i sosiale situasjoner kan ha noe for seg. Om det kan være nyttig å lære om livet – ikke bare om kunnskapsinnlæring, men som tilegnelse av kultur, ferdigheter og holdninger. Jeg snakker om pedagogikk som oppdragelse og som danning. I min bok,

hevder med støtte i et tidligere arbeid av kollega Erik Grønvold, at sosialpedagogisk praksis er alminnelig og spesifikk. Det alminnelige dreier seg om at praksisen i stor grad utspiller seg i situasjoner som har noe ved seg som kobler dem til alminnelig sosialt liv. Mens det spesifikke på sin side handler om at fagpersonenes handlinger ikke er umiddelbare og spontane; de er villet og gjennomtenkte. Sosialpedagogens handlinger er styrt av et ønske om å forestå endringsprosesser. Utøvelsen er med andre ord ikke tilfeldig. Den kan bare kalles sosialpedagogisk hvis den også er refleksiv, der refleksjonen omfatter både teoretiske overveielser i et flerfaglig perspektiv og der den tematiserer viktige etiske spørsmål.

Konsentratet i tilsvaret fra Krognæs er en forståelse av at sosialpedagogikk er en del av tilsynet, sammen med andre forefallende oppgaver. Dette tilsynet, og derav sosialpedagogikken, er noe alle ansatte på skolen kan bedrive så fremt man innehar det Krognæs kaller «Livskunnskap».

Krognæs sin forståelse av sosialpedagogikk kan være besnærende ut fra organisatoriske og økonomiske hensyn, men det betyr ikke at det er korrekt av den grunn. Vi finner ikke belegg for denne forståelsen av sosialpedagogikk som rektor Krognæs forfekter, hverken i folkehøgskolens historie, ut fra offentlige utredninger eller fra lovgivers intensjon – ei heller ut fra et faglig perspektiv.

Det var først i 1961 at folkehøgskolelærerne fikk kompensasjon for sitt sosialpedagogiske arbeid, da som et resultat av blant annet en arbeidstidsstudie av Faste Forfang (Mikkelsen 2014: side 331). Arbeidsstudien viste at folkehøgskolelærere arbeidet i snitt cirka 15 timer med sosialpedagogisk arbeid. Med St.prp.nr 68 for 1963-64, ble det sosialpedagogiske arbeidet godkjent som en formell del av arbeidspliktene til lærerne.

I NOU 1976:39 blir det sosialpedagogiske arbeidet til lærerne utførlig behandlet, og utvalget reiser også spørsmål om det ikke burde være en egen utdanning for folkehøgskolelærere, da man ikke lærer nok om sosialpedagogikk i den ordinære lærerutdanningen:

Eit rikt og målretta sosialpedagogisk arbeid krev innsiktsfull leing. Gjennom vanleg lærarutdanning blir ikkje personalet særleg godt budd på sosialpedagogisk arbeid med den eigenart det har i folkehøgskolen. Utvalet har derfor gjort framlegg om at sosialpedagogikk skal vere ein del av ei særskilt lærarutdanningseining for folkehøgskolen (sjå kap. X).

Utalgets innstillinger i NOU 1976:39 vedrørende det sosialpedagogiske arbeidet står i sterk kontrast til Krognes sitt argument om at sosialpedagogikk er en del av et tilsyn, som alle kan bedrive. Det kan nevnes at vi i skrivende stund er i et samarbeid med Universitet i Sørøst-Norge om utarbeidelse av en utdanning i folkehøgskolepedagogikk/PPU, noe som vil være et svar på utfordringene fra NOU 1976:39.

I folkehøgskoleloven fra 1984 var det følgende avklaring om undervisningspersonalet og det sosialpedagogiske arbeidet i §14 «Arbeidsområda for undervisningspersonalet i folkehøgskolen»:

*Arbeidet for undervisningspersonalet i folkehøgskolen famner om undervisning, **sosialpedagogisk arbeid** og pedagogisk utviklingsarbeid.*

I NOU 2001:16, som var den siste utredningen før dagens folkehøgskolelov, finner vi i pkt 2.2.4 at det pedagogiske personalet har en tredelt oppgave:

*Det skal drives undervisning, **sosialpedagogisk arbeid** og pedagogisk utviklingsarbeid.*

Dette er slått fast i lovens forskrifter. Hver skole må utvikle et pedagogisk opplegg med mål og fagplaner.

Her blir også internatet sett på som en læringsarena og en del av det totale læringsmiljøet - en del av de pedagogiske rammebetingelsene.

*Internatet er en viktig forutsetning for det som defineres som **sosialpedagogisk arbeid**.*

Og

Med internatet som en del av helheten har skolene mulighet til å skape et totalt læringsmiljø og etablere en læringsprosess både i og utenfor selve undervisningssituasjonen. Dette innebærer at de pedagogiske rammebetingelsene gjør folkehøgskolene til et spesielt tilbud i forhold til det øvrige utdanningssystemet.

Med NOU 1976:39, NOU 2001:16 og folkehøgskolelovens §2b gir dagens arbeidstidsavtale for folkehøgskolelærere mening (Særavtale for undervisningspersonale i folkehøgskole; Virke 2015-17):

*«Lærernes arbeid består i hovedsak av undervisning, **sosialpedagogiske oppgaver**, andre oppgaver sammen med elevene, kollegialt samarbeid, individuelt arbeid og kompetanseutvikling og samarbeid med foresatte og instanser utenfor skolen».*

Utfordringen er dog den samme nå som på 1960 og 70-tallet; nemlig hvor meget av årsverket skal en lærer bedrive sosialpedagogisk arbeid, samt kompensasjon for dette; da inkludert for- og etterarbeid.

Vi mener at alle ansatte er sentrale i å skape et godt samvær og gode elevmøter, men det betyr ikke at alle ansatte skal bedrive

sosialpedagogisk arbeid. Det sosialpedagogiske arbeidet er en del av det integrerte læringsprogrammet (jf. folkehøgskoleloven §2b), og skal følgelig utføres av folkehøgskolelærerne. Dette er i tråd utredningen til adv. Bjørn Bråten fra 2011. Utredningen hans var å klargjøre hvem som skulle bedrive det sosialpedagogiske arbeidet, og hans konklusjon er etter vårt syn krystallklar:

*Det avgjørende spørsmål er imidlertid hvorvidt det er skolens undervisningspersonale eller andre som skal forestå dette arbeidet. Jeg må igjen konstatere at disse sosialpedagogiske tiltakene må anses som en integrert del av læringsprogrammet. **Det er derfor naturlig å slutte at det er skolens undervisningspersonale som bør forestå de sosialpedagogiske tiltakene på internatet.** (Bråthen 2011).*

Det er også her man finner kjernen i vårt argument for at det er læreren som skal drive det sosialpedagogiske arbeidet. Dette arbeidet er en integrert del av det helhetlige læringsprogrammet.

Vi synes det er noe underlig når rektor Krognes mener at vi setter utredningen til adv. Bjørn Bråthen i «en helt annen kontekst og konklusjonene misbrukes». Det kan være fristende å spørre Krognes hvordan konklusjonen misbrukes – og ikke minst hvordan Krognes klarer å tolke konklusjonen dithen at sosialpedagogikk er noe alle ansatte kan bedrive, så fremt de har «livskunnskap»? Vi ser nemlig en rød tråd fra skoleslagets praksishistorie, utredninger, lovgivers intensjon og frem til utredningen til adv. Bjørn Bråthen – og den tråden er at det er det pedagogiske personalet som skal drive det sosialpedagogiske arbeidet.

I vår optikk er den konstruerte forståelsen av sosialpedagogisk arbeid, som en inkludert del av tilsynet og noe som alle ansatte kan bedrive, uheldig for skoleslaget og folkehøgskolelærerens profesjonsutøvelse. Det er dog heller ingen motsetning mellom å være en dyktig profesjonsutøver og bidra til gode elevmøter og elevsamvær, selv om man ikke er lærer eller driver sosialpedagogisk arbeid.

Vi ønsker hverken å gjøre noen inkompetent eller «avskiltet», men vi mener at enkelte folkehøgskoler har utviklet en uheldig sedvane der man blander begreper og derav kan dyktig utført arbeid få feil betegnelser.

Knut Simble og Sindre Vinje

Kilder

- Bråthen, Bjørn; SOSIALPEDAGOGISKE TILTAK – BRUK AV UNDERVISNINGSPERSONALE I INTERNAT», 2011
- Joakim Jiri Haaland; Sosialpedagogikk og dannelse (Universitetet i Stavanger), 2011
- Mikkelsen, Arild; Frihet til å lære – Frilynt folkehøgskole i 150 år (Cappelen Damm Akademisk), 2014
- NOU 1976:39 «Folkehøgskolens stilling i skoleverket»
- NOU 2001:16 «Fra frihet til mangfold – om folkehøgskolens rammevilkår»
- Storø, Jan; Betraktninger om sosialpedagogikk <https://blogg.hioa.no/jubel/undervisning/betraktninger-om-spesialpedagogikk/>, 2008
- Særavtale for undervisningspersonale i folkehøgskolene 2015-17 (VIRKE)

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE OG MILJØ:

- ALT KAN BLI BEDRE. DET ER DET SOM ER BRA MED UTVIKLING

Sigrid Hegge Eriksen og Helle Luraas Lilleland har intervjuet rektor Ole Karsten Birkeland om miljø.

Det er bærekraftsdag med fokus på aktivisme på Sogndal Folkehøgskule. Gjennom hele dagen skal vi bli inspirert og motivert gjennom praktiske oppgaver. Noen plukker søppel mens de jogger (også kalt plogging), noen reparerer ødelagt utstyr og noen lager framtidsmat med alternativer til kjøtt. Vår oppgave dreide seg om aktivisme i skriftlig form. Vi ville ta en prat med rektoren vår og stille kritiske spørsmål til hvordan skolen ønsker å framstå som bærekraftig. Under en bærekraftig lunsj med blant annet larvesnacks og spirulinajuce på menyen, fikk vi intervju rektor Ole Karsten om hans syn og tanker på utenlandsturer, kjøttfri dager og andre miljøspørsmål.

Vi gikk rett på sak og lurte på hvorfor skolen vår, Sogndal folkehøgskule, kaller seg en miljøbevisst skole og hvilke tiltak rektor gjør for dette.

– Grunnen til at vi vil jobbe for å være en bærekraftig skole har å gjøre med at klimautfordringene blir større og større, og vi vil være med å bidra til at det skal bli bedre for de kommende generasjonene. Vi har en unik mulighet til å påvirke og inspirere nitti elever hvert år, slik at de kan ta med seg gode verdier videre.

Men hva med faktiske tiltak?

– Vi har bærekraftsdager og foredrag gjennom hele folkehøgskoleåret, der vi prøver å gjøre prat om til praktiske handlinger. Tiltak vi har gjort er blant annet tilsetting av flere folk på kjøkkenet som tar ansvar for mer økologisk og kortreist mat på skolen. Små tiltak som led lyspærer i all belysning, mindre tallerkener som fører til mindre matsvinn og (til neste års elever) bambustannbørster til alle, er med på å bidra til at vi kan kalle oss en miljøbevisst skole. Vi har i tankene å bygge solcellepanel, men vi må se nærmere på effekten av det før vi gjør noe.

Som alle folkehøgskoler er markedsføring viktig. Det skjer veldig mye bra miljømessig på skolen. Hvorfor er ikke dette mer synlig utad? Som på nettsider og sosiale medier?

– Vi har helt klart en stor jobb å gjøre med å synliggjøre dette. For oss er første prioritet å faktisk gjennomføre tiltak, og i så fall markedsføre etterpå. Det burde klart skje i nærmeste framtid.

Studieturer til utlandet har de siste årene blitt en stor del av folkehøgskolene, men lange flyreiser er også en av de største miljøbelastningene for verden. Vi lurer derfor på om dette er nødvendig for linjene, eller om det er noe som kan forandres på?

– Utenlandsturer har mye å si når elevene velger skole og det har faktisk vist seg at linjer som sliter med søkertall får en oppsving ved å endre navn osv. med fokus på studietur. Jeg tør derfor ikke å fjerne studieturer fra linjene. Som tiltak til endring har jeg har tenkt litt på å for eksempel lage to friluftslivklasser der den ene tilbyr utenlandstur og den andre lokale turer i Norge.

Larvesnacks er framtidens mat!

Vi har sett på kravene til Sertifisert Miljøfyrtårn og vi oppfyller mye av kravene. Hvorfor er vi ikke sertifisert allerede?

– Det er noe vi godt kunne vært. Vi har allerede Fairtrade sertifikat. Det vi jobber med nå er Debio-merket skole, et økologisk merke. I bunn og grunn er jo det viktigste hva vi gjør og ikke hvilke merker vi har.

Gjennom dette kommer vi fram til at skolen vår gjør mye bra for miljøet. Men vi er fortsatt nysgjerrig på hva som skjer i framtiden.

Kunne du som rektor sett for deg at Sogndal folkehøgskule kan bane vei og tenke nytt, annerledes og bærekraftig som skole i framtiden? Og være et godt eksempel for andre folkehøgskoler?

– Ja, vi ønsker å bevege oss i den retningen. Vi vil være åpne for nye teknologiske muligheter som solcelle, jordvarme, og havkraft. Og på lang sikt kanskje produsere like mye energi som vi forbruker. Vi tør nok ikke å være den første og eneste skolen som kutter alle studieturer. Det er i dag så stor del av søkernes etterspørsel. Men mitt mål som rektor er nye bærekraftige endringer for hvert år, likevel vi skal ikke bli fanatikere og sære. Selv om insekter er fremtidens mat, skal vi ikke kutte ut alt kjøtt og bare spise larver til middag. Forandring skjer over tid og ingenting er gjort over natta.

«VI ER NYSKJERRIGE PÅ
HVA SOM SKJER
I FRAMTIDEN»

Rektor Ole Karsten Birkeland blir stilt kritiske spørsmål av elevene Helle Luraas Lilleland og Sigrid Hegge Eriksen. Her fotografert av Renate Vik Vatlestad med dagens søppelfangst.

NOTERT

KLASSEREISAS JARNLOV

Den identitetspolitiske innsatsen til arbeidarrørsla var å løfta makteslause individ til ein stolt del av klassen. På det grunnlaget betra dei kåra sine. Men då dei var løfta opp og fram, ville dei ikkje lenger vera ein del av massen og kollektivet. Dei ville vidare kvar for seg og forma sitt eige liv. Meir eller mindre medvitne fjerna dei seg frå det dei kom frå og ikkje lenger var ein del av. Det er ei side av klassereisas jarnlov i velstands- og utdanningssamfunnet.

Andreas Hompland i Dag og Tid

SKAGEN: NORGE VÅRT NORGE

Spørsmålet er: Var det ikke bare bra at vi fikk en kulturradikal retning? Og jo. Den har mange positive sider. Den fremhever individet og friheten. Den har sine røtter blant annet hos Søren Kierkegaard. I det Georg Brandes tar Kierkegaards individualisme og gjør en sekulær. Men når man etter hvert kun fokuserer på individets frihet, på personlig lykke og behovstilfredstillelse, uten selvdisiplin og fellesskapsverdier, går samtidig noe tapt. Det blir vanskelig å etablere faste, varige relasjoner. Og det blir vanskelig å oppleve ting som ikke er tilfredsstillende – og tåle det.

Kai Skagen i Klassekampen

FRA VONHEIM TIL VIKA

Den visjonære folkehøyskolekjempen Christopher Bruun (1839–1920) fra Romungard, Fykse og Vonheim, er tema for Kaj Skagens kronikk «Barføtt gjennom Gudbrandsdalen» i Klassekampen 12. april. Her forankres Bruun i et bonderomantisk verdensbilde i kampen for «Norges gjenfødelse i fædrenes aand». Kaj Skagen er ikke den eneste forfatter eller historiker som plasserer ham slik.

I Edvard Hoems roman «Kjærleikens ferjereiser» fra 1974 spiller et portrett av Christopher Bruun en viktig rolle. Bildet henger i finstua til en av romanens nøkkelpersoner, den pensjonerte postmannen Karl Magnus Skogmann på Eikøy, «for folkehøgskolen, ungdommen og Venstre». Den 60-år gamle Skogmann ser med forferdelse på hva som er i ferd med å skje rundt ham. Portrettet på veggen utløser en uro som får Skogmann til å tenke «på eit lite ord frå Christopher Bruun: Det er i ungdommen dei draumar skal drøymast som i manndommen skal bli verkeleggjort».

«I mange av hans uttalelser ser vi hvordan det tidligere verdensbildet vek plassen for den sosiale virkelighet som han selv var en del av».

Bruun ble værende i Gudbrandsdalen fram til 1893, da han i en alder av 54 år forlot Vonheim for å bli prest i Den norske kirke, i Johannes menighet i Kristiania. Menigheten omfattet Pipervika med arbeiderkaserner og industriarbeidsplasser, samt prestisjeprojekter som Victoria terrasse. Fiff og filleproletariat side om side.

Folkehøyskolens venner følte seg forrådt og sveket. «Christopher Bruun fra Vonheim er kommet over paa den anden side» hvor han ligger «og basker i dødsvandet».

Skoleforskeren Torstein Høverstad mente at Bruun var «profeten som Gud sende Norig i ei tung stund», men at de 25 årene som prest i Kristiania hadde kastet en skygge over hans liv. Det hadde vært bedre om han falt bort mens han enda var i folkehøyskolens tjeneste, «med rot i bondesamfundet for ein samlande rikstanke; imot den reine økonomiske klassekampen og den livsnjotingi som herjer det moderne samfundet!»

Følger vi Bruuns egen utvikling i årene som prest i Vika, blir bildet et ganske annet. Gjennom kontakten med arbeiderklassen i egen menighet fikk han et konkret og håndfast møte med det

nye Norge preget av industrialismens gjennombrudd. Han ble ikke stående ensidig forankret i et romantisk Bonde-Norge.

I mange av hans uttalelser ser vi hvordan det tidligere verdensbildet vek plassen for den sosiale virkelighet som han selv var en del av. Flere ganger kritiserte han presteskapets allianse med kapitalkreftene, og støttet sosialismens tanker om utjevning. Her trakk han paralleller med urkristendommens eiendomsfellesskap. «Dersom socialismen er istand til, om ikke at utslette saa dog mildne den skrikende forskjell mellem rig og fattig, har vi da ikke grund til at takke den i kristendommens navn», spør han i 1916.

Hoems Skogmann tenkte at profeten på veggen var utgått på dato, og «han som skriv» lar romanen ende med at den pensjonerte postmesteren tar skrittet over i den nye tida, og kjøper Klassekampen på rutebilkafeen i Ramvik. Hans gamle helt Christopher Bruun gjorde noe tilsvarende. Han hadde møter med radikale ungsosialister og leste Social-Demokraten. Pastoralt landskap og bonderomantikk måtte vike for realitetene til arbeiderklassen i Vika. Gjennom kontakten med arbeiderklassen i egen menighet fikk Bruun et konkret møte med det nye Norge.

Knut Aukrust, professor i kulturhistorie – UIO

Christopher Bruun Foto: Nasjonalbiblioteket

SAMMEN OM DE STORE OPPLEVELSENE

På folkehøgskole får elevene muligheten til å oppdage sin store lidenskap, møte sin sjelevenn, vokse til å bli en selvsikker person og ikke minst, oppleve verden!

For oss handler selve reisen om å møte verden. Nye mennesker, nye steder og nye perspektiver. Med et felles mål samt bred kompetanse kan vi sammen skape uforglemmelige opplevelser for elevene!

Dere vet akkurat hva som skal til for å sette sammen en spennende skoletur. Vår jobb er å spare dere for tid ved å ta oss av det praktiske.

Vi burde samarbeide!
Ring oss på 026 33 (menyvalg 2),
send en e-post til groups@kilroy.no
eller sjekk oss ut på groups.kilroy.no

NOTERT

REDSELEN FOR RELIGION

- Debatten handler i dag om islam. Den handler om moskeer, om halalmat, om omskjæring, om burka, om slør. Men jeg tror det handler om mer enn islam, sier Roy.

- Vi har et problem med at religiøsitet blir synlig. Vi er så sekulariserte at det som skiller ut seg som åpenlyst religiøst, framstår som merkelig eller fanatisk. Vi har et problem med rommet for religiøsitet i samfunnet vårt, fastslår han.

Oliver Roy,
islamforsker i Klassekampen/Information

LETER ETTER SUBSTANS

For noen uker siden holdt Anne Beate Hovind foredrag på South by Southwest i Austin, Texas, kanskje verdens hippest og viktigste tech-tech-konferanse med nesten 300.000 besøkende. Hun ble intervjuet på konferansens TV-stasjon. Det ble også Tesla-gründer Elon Musk, ordføreren i London og Priscilla Presley. Nordmannen sier hun fornemmet én ting:

- Folk leter etter substans, autensitet, ekthet. Håp, trøst, det jordnære. For hva er teknologien verdt, om den ikke har mening for oss?

A-magasinet

DET NYE UTGIFTPARTIET

Tala er smått utrulege. Om vi set 1991 som 100, er dei kommunale gebyra og eigenandelar for tenester no på 350. Dersom dei skulle fylgt inflasjonen, ville indeksen berre ha stått på 170. Kvart einaste år har dei kommunale gebyra i gjennomsnitt auka mykje meir enn den generelle inflasjonen. Då Erna Solberg tok over i 2013, var den samla kommunale brukarbetalinga på 53 milliardar. I fjor var ho på 63 milliardar. Der rauk 10 milliardar av skatteletten til Solberg og Høgre.

Jon Hustad i Dag og Tid

GRUPPE UTREDER:

FOLKEHØGSKOLENES KORTKURS SKAL FREMMES

Av Dorte Birch, Daglig leder Informasjonskontoret for folkehøgskolen

I januar ble det nedsatt en gruppe som skulle jobbe med tiltak for å fremme folkehøgskolenes kursvirksomhet. Kursene har vært utsatt for kuttforslag i statsbudsjettet flere ganger. I tillegg lever kursene en anonym tilværelse sammenlignet med virksomheten som er rettet mot 19-åringene som bor på folkehøgskolene i et halvt eller et helt år. Vi så i høst at selv gode venner av folkehøgskolen ikke var klar over at vi også driver med kurs av ulike lengder og for alle aldersgrupper.

Gruppen var satt sammen av representanter fra:

Nestor

Nordnorsk pensjonistskole

Jeløy folkehøgskole

Vefsn folkehøgskole

Ansatte ved informasjonskontorene og Folkehøgskolerådet

I tillegg har gruppen hatt hjelp av PR-byrået JCP og

nettsideleverandøren TIBE.

PR

Gruppen hadde i oppdrag å finne fokusområder for kommunikasjon om kursene og i tillegg et slagord som skaper oppmerksomhet rundt folkehøgskolenes kursvirksomhet.

Gruppen kom fram til at det var viktig å slutte å bruke ordet kortkurs i markedsføringen da dette kunne gi signaler om noe mindreværdig og rart i forhold til resten av folkehøgskolenes virksomhet. Det ble foreslått at vi i stedet bruker ordet kurs. Gruppen kom også fram til et slagord:

DET ER ALDRI FOR SENT Å GÅ PÅ FOLKEHØGSKOLE

Dette slagordet skal skape nysgjerrighet rundt folkehøgskolenes kursvirksomhet siden mange antar at det nettopp er for sent å gå på folkehøgskole om man er over 30 år. I tillegg signaliserer slagordet tydelig at dette er folkehøgskole på lik linje med de lange kursene.

Gruppen foreslo også at vi forsøker å kommunisere tydelig hva kursene gir - hva de bidrar med i samfunnet. Dette ble sammenfattet i fire punkter:

• Faglig kompetanse

Dette er skole og man lærer selvfølgelig noe når man går på et folkehøgskolekurs

• Danning

Kurs i folkehøgskolen er noe mer enn andre kurs siden de også har med dannelsingsbiten

• Sosialt treffpunkt – også for utsatte grupper

Folkehøgskolenes kurs er viktige for mange og helt sentrale for utsatte grupper som eldre, funksjonshemmede etc.

• Lokal kulturbærer

Folkehøgskolenes kurs gir tilbake til lokalsamfunnet både gjennom lokal deltakelse og gjennom ulike former for forestillinger og åpne arrangementer som lokalmiljøet kan ta del i

NETTSTED

Kursene har andre målgrupper enn 19-åringer og skiller seg også fra linjene rettet mot unge. Gruppen ønsket derfor å skille ut kursene i et eget nettsted. Gruppen har jobbet med å definere nettstedets innhold og teknisk oppsett. Selve arbeidet med å lage folkehøgskolenes kursnettsted settes i gang til høsten.

På dette nettstedet vil alle skoler få mulighet til å markedsføre kursene sine til målgrupper over hele landet. I tillegg vil det gjøre det enklere for oss på informasjonskontorene å drive PR og markedsføring mot andre målgrupper enn 19-åringer.

VI TRENGER HJELP FRA DERE

Vi er nå i gang med et større prosjekt for å synliggjøre kursene og trenger derfor hjelp fra dere.

Vi trenger:

Bilder og film fra kursene dere har hatt og som dere har i nærmeste framtid. Gi gjerne en liten beskrivelse av kursene bildene er fra. Informasjon om kurs som dere mener kan vise fram de fire punktene nevnt over (altså faglig kompetanse, danning, sosialt treffpunkt og lokal kulturbærer). Dette bør være kurs som arrangeres fram mot september og som vi kan lage gode bloggsaker og/ eller mediesaker på.

Send gjerne både bilder, film og informasjon om kurs til Marit (marit@ikf.no).

SKOLESTART

Første skoledag

Jeg går inn hovedinngangen med verdens største smil om munnen og jeg ser på alle de nye ansiktene som smiler tilbake til meg og grunnen er at alle er så spente på dette nye fremmede spennende året som står foran oss

Jeg tvinger meg selv til å sette meg ned i en sofa, med bare ukjente mennesker, noen som jeg kjenner til fra byen min, og jeg ler og prøver å gjøre meg bekjent, for de sier jo at om du ikke får deg venner første dagen så sliter du

Og i dag er det lett, lettere, adrenalinet som konsekvens av å ha gledet seg i seks måneder gjør meg spretten, det føles mer naturlig, lett som en plett så jeg snakker med absolutt alle, i hvert fall sånn nesten, prøver å legge et godt grunnlag for resten av skoleåret

Så hele første uken jobber jeg og snakker, husk å smile, jeg ler og vil ikke hvile for hva kommer til å skje om jeg ikke får venner den første uken

Krampesosialisering kalte de det: alle verker i kjeven for vi prøver så hardt å følge med, holde tritt med de andre som allerede har dannet klikker, men klokken går og sekundene tikker og.... Jeg tror jeg har fått meg venner?

Men ukene passerer FORT FORT FORT for det er så mye som skjer og hjernen trækker og durer og til slutt kjenner jeg at jeg må stoppe helt opp for å få PUSTE.

Roe litt ned

Det var *litt* flere å forholde seg til enn jeg var vant til, og ja, jeg er jo frisk og blir ikke lenger LIKE sliten av sånt men, det ble litt mer enn jeg så for meg

Så krampesosialiseringen er over og jeg tenker mens jeg ligger og skal til å sove at: Har jeg egentlig klart å få meg venner?

Jeg er redd.

Redd fordi jeg allerede ser grupper Klikker og gjenger som koser seg, ler og henger sammen

Og jeg vet ikke om jeg ennå har fått noen venner som jeg kjenner så godt at jeg kan åpne meg helt opp

De som jeg tenker er mine nye venner har jo andre venner som jeg føler at de kjenner bedre enn jeg kjenner de, for de snakker og henger og åpner seg opp og når jeg prøver å snakke mer så kjenner jeg at det sier stopp!

Stopp!

Men,
Ukene gikk
Dagene går
Vi er midt i slutten og det har snart gått et helt år

Jeg innså tidlig at, trenger jeg egentlig så himla mange venner? Jeg tenker nå at Når jeg i det minste har et lite knippe som jeg kjenner så godt at jeg endelig tør å åpne meg litt opp, og kan snakke uten stopp, i hvert fall sånn nesten, trenger jeg da å strebe etter å ha så mange fler, når det eneste jeg oppnår er å stresse mye mer enn nødvendig?

Og med det, så kjente jeg at at jeg gledet meg til resten av skoleåret, for jeg hadde jo faktisk venner som jeg begynte å kjenne og jeg kjente at det er alltid rom for flere. Året var jo ikke helt over ennå.

Så, del to av eventyret startet og dagene ble hektiske og timeplanen saget vekk store deler av tiden for å bli kjent med flere, men når det virkelig teller så ser jeg

at jeg har venner, at det er noen her jeg vil ha med meg resten av livet, og mange jeg er blitt glad i og som alltid får meg til å smile, selv om jeg kanskje ikke er personen til å ta initiativet og som ikke alltid tør å spørre om folk har tid, men én er mer enn ingen, og når jeg spør meg selv igjen nå, åtte måneder etter: har jeg egentlig fått noen venner? Så lurer jeg ikke lenger.

men jeg kjenner at det er mennesker her som jeg lærte og kjenne litt senere enn forventet
og jeg spenner meg litt ved tanken på at jeg ikke var modigere til å spørre om å henge og bli bedre kjent med de andre i mengden
men jeg vil likevel aldri glemme dere og tar dere med i hjerte mitt når jeg sitter hjemme og tenker at, shit
jeg skal ikke spise forkost med dere
jobbe med dere
le, smile og grine med dere
og skape flere gode minner med dere.... i nærmeste fremtid
for jeg nekter å dra fra det beste året i mitt liv uten håpet og viten om at jeg kommer til å utveksle smil med noen av dere når vi møtes igjen
for det gjør vi
håper jeg

og med det så vil jeg si tusen takk for et nydelig år
dere er alle vakre mennesker og jeg håper og spår en lys fremtid for dere alle

Av Yvonne Holter Kringstad
elev Romerike folkehøgskole

REKTORS KONTORTIDER

ÅPNER de fleste dagene ved 8- eller 10-tiden

Nå og da så tidlig som kl. 7, men på

VISSE DAGER så sent som 11 eller 12.

JEG GÅR hjem omtrent 17:30 eller 18.

Iblant ved 16-tiden eller allerede 15.

ENKELTE DAGER ikke før 23 eller 24.

VISSE DAGER, eller ettermiddager, er jeg ikke her
i det hele tatt.

Men i den siste tiden har jeg vært her stort sett
hele tiden,

utenom når jeg har vært et annet sted,
men jeg burde ha vært her da også.

Velkommen!

hold deg oppdatert på www.frilyntfolkehogskole.no

NOTERT

NEGATIVITETENS KRAFT

Selv i USA, som er kjent for sin optimisme, er nesten tre fjerdedeler av voksne pessimistiske med tanke på landets fremtid. Men det er kanskje ikke så dumt. Tiår med forskning har nemlig vist at positive tanker ikke alltid er så positivt likevel. I noen tilfeller går det langt bedre med pessimistene, enn med dem som ser lysere på livet.

Giftet par som er ekstremt optimistiske med tanke på fremtiden for forholdet deres, hadde større sannsynlighet for å oppleve forverring av forholdet. Optimisme kan også knyttes til lavere inntekter. En studie av data fra husholdninger i Bristol i Storbritannia viste at særlig optimistiske, selvstendig næringsdrivende tjente rundt 25 prosent mindre enn sine pessimistiske likemenn.

**Sarah Elizabeth Adler i
Aftenposten Innsikt**

DEN GALE VEIEN

Det er ikke lenger noen som helst tvil om at det går den gale veien, både hos oss og i verden ellers. Beregninger viser at arbeidere i privat sektor i vårt land får stadig mindre del av kaka og kapitaleierne stadig mer. Fagbevegelsen svekkes, og deler av arbeidslivet trues av sosial dumping.

En rapport fra organisasjonen Oxfam forteller at verdens én prosent rikeste dro inn 82 prosent av rikdommen som ble skapt i fjor. Rikdommen til verdens dollarmilliardærer har på mindre enn ti år vokst seks ganger raskere enn for vanlige arbeidere. Også tallene fra IMF, Det internasjonale pengefondet, er utvetydige.

«Aksjonærene stikker av med en stadig større del av verdiskapningen. Lønnstagere flest er de store taperne i den nye globale økonomien», fastslår Terje Erikstad i en bred analyse i Dagens Næringsliv

Det er kanskje på tide at politiske ledere våger å gjøre noe med denne vår tids omvendte Robin Hood-politikk?

Per Edgar Kokkvold i Aftenposten

HØGREPOPULISMEN FOSSAR FRAM

Linderborgs utgangspunkt er at høyrepopulismens fossar fram, medan dei sosialdemokratiske partia er kraftlause i eit samfunn der solidariteten går i oppløsning. Den politisk korrekte eliten i middelklassen legg ansvaret på krenkte, rasistiske og kvinnehatande kvite menn som er offer for globaliseringa. Den forakta arbeidarklassen tar revansj ved å slutta opp om høyrepopulistiske parti som peikar ut innvandra sydebukkar og lovar betre kår for verdig trengande innfødde.

Det venstrepopulistiske svaret er å ta folks misnøye på alvor, driva betre samfunnsplanlegging og gjenskapa trua på at politikk nyttar. Politiske konfrontasjonar må flyttast bort frå etnisitet, religion, forhud og identitet. Konflikten må spissast mot den felles fienden: det økonomiske systemet, kapitalismen, finansdominansen og den frie flyten.

Andreas Hompland i Dag og Tid

JOHAN LÖVGREN MED PH.D.:

FØRSTE DOKTORGRAD PÅ FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK I NORGE

Folkehøgskolelæreren Johan Lövgren forsvarte sin doktorgrad om læreprosesser ved norske folkehøgskoler på Menighetsfakultetet 4. mai – *The Reflective Community. Learning processes in Norwegian folk high schools.*

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Teologen Lövgren har vært lærer i folkehøgskolen i 19 år, på Grenland, så han kjenner skoleslaget godt. Hans doktorgradsavhandling er faktisk den første som er gjort på praktisk pedagogikk i folkehøgskolen i Norge. Han har sett på læringsprosessene ved kristne folkehøgskoler og hvordan elevene møter de kristne verdiene der. Han beskriver hvordan elever med forskjellig livssynbakgrunn kommer til en folkehøgskole, og hvordan de møter verdiene skolen står for.

Dagen startet med en prøveforelesning over temaet: *Kritiske perspektiver på folkehøgskolebevegelsens historiske bakgrunn og bakgrunnens betydning for dagens utdanningspolitikk og utdanningspraksis.* Det ble en interessant og opplysende gjennomgang av en engasjert foreleser.

Så fulgte en tretimers seanse hvor Lövgren forsvarte sin ph.d.-avhandling. Opponenten var professor dr. AnneLine Wittek ved UIO og professor dr. Staffan Larsson ved Linköping universitet. Professor Claudia Lenz var tredje medlem av bedømmelseskommiteen.

Doktorgraden bygger på en empirisk undersøkelse av to kristne folkehøgskoler i Norge. Han har intervjuet mange elever og har også fått 60 tekster (refleksjonslogger) fra elever. Stikkordet er verdier. På spørsmål fra opponenten om læreprosesser kan være verdifrie svarte Lövgren: Nei, men de kan være mer eller mindre bevisst verdiladete. Et hovedpunkt er at ungdom opplever kristen folkehøgskole som åpen og refleksiv. «jeg får gå dit, tenne et lys, og tenke på bestemor...». Religiøs praksis er også tilgjengelig for de ikke-troende elevene. Det teoretiske perspektivet i Lövgrens avhandling bygger på Étienne Wenger læringsteori – læring som skjer i et fellesskap.

Med i overkant av 50 tilstede, folkehøgskolefolk, venner og familie, viste Lövgren glimrende oversikt over sitt stoff. Under syv strenge menn på veggen, teologer og professorer, med Ole Hallesby, Sigurd Odland, Peter Hognestad og Edvard Sverdrup i spissen – fikk vi del i mindre dogmatiske refleksjoner rundt avhandlingen. Doktorgradsarbeidet har vært støttet med stipend fra Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) over flere år.

Johan Lövgren besto prøven!

Her kan du laste ned avhandlingen:
www.researchgate.net/publication/324567988_The_Reflective_Community_Learning_processes_in_Norwegian_folk_high_schools

Forsiden: Avhandlingen

Doktoranden Johan Lövgren

Bedømmelseskommisjonen f.v. Professor dr. Claudia Lenz, professor dr. Anne Line Wittek, og professor dr. Staffan Larsson. T.h. Disputasen ble ledet av rektor Vidar Leif Haanes ved Menighetsfakultetet.

Arbeidsrett

LOJALITETSPLIKT

AV ADVOKAT BJØRN BRÄTHEN

Mange av oss har vel hørt om at arbeidstakere sies opp fra sin stilling på grunn av illojalitet, men få kjenner til innholdet i lojalitetsplikten og hvor den er hjemlet. Vi skal se litt nærmere på dette nedenfor.

LOJALITETSPLIKT OVERFOR VIRKSOMHETEN OG LEDELSEN

Alle arbeidstakere har en lojalitetsplikt overfor virksomheten og ledelsen der de arbeider. Denne lojalitetsplikten følger av den enkeltes arbeidsavtale og av den styringsrett arbeidsgiver har overfor sine ansatte. Høyesterett har også i en dom fra 1990 klart fastslått at det foreligger en alminnelig og ulovfestet lojalitets- og troskapsplikt i arbeidsforhold.

INNHODET I LOJALITETSPLIKTEN

Innholdet i lojalitetsplikten er relativt omfattende. Den omfatter bl.a. plikt til å følge arbeidsgivers ordre, samt å overholde reglementer og instruksverk i virksomheten. Likevel må det her gjøres en begrensning i lojalitetsplikten. Dersom leders ordre, et reglement eller instruksverket strider mot lov, forskrift e.l. faller plikten til å etterkomme disse pålegg bort. Høyesterett har i sin dom fra 1990 skilt mellom forhold som berettiger arbeidstakernes lojalitet og de som ikke gjør det. Høyesterett har imidlertid klart gitt uttrykk for at arbeidstakeren plikter å ta forholdet opp med arbeidsgiver før en nekter å følge ordre eller på annen måte fraviker fra lojalitetsplikten. Videre omfatter lojalitetsplikten også forhold som plikt til å oppfylle den fastsatte arbeidstid, følge virksomhetens kontrollrutiner, samt være pliktoppfyllende og påpasselig i sitt arbeid. Lojalitetsplikten omfatter også arbeidstakers adgang til å ta arbeid i andre virksomheter. Arbeidstakeren plikter bl.a. å unnlate å ta arbeid i konkurrerende virksomhet eller selv drive konkurrerende virksomhet. Man kan heller ikke inneha annet arbeid utenfor virksomheten som hemmer eller sinker det arbeid man har hos sin hovedarbeidsgiver. Dette vil også kunne gjelde deltidsansatte dersom et annet ansettelsesforhold medfører at en ikke kan overholde de plikter man har hos sin opprinnelige arbeidsgiver. Et annet forhold som omfattes av lojalitetsplikten er arbeidstakerens ytringer om arbeidsgiver.

Lojalitetsplikten tilsier at arbeidstakeren ikke skal komme med negativ omtale av virksomheten og dens ledelse. Dette forholdet gjelder så vel utad som internt i virksomheten. Også i dette tilfellet setter lovgivning begrensninger i lojalitetsplikten. Jeg tenker her først og fremst på reglen om ytringsfrihet i grunnloven. Det blir i dette tilfellet en avveining av grunnlovens ytringsfrihetsregel og lojalitetsplikten mot arbeidsgiver. Det vil føre for langt å gå dypt inn i denne problematikken i denne artikkelen. Jeg vil i denne sammenheng likevel nevne at lojalitetsplikten i dette tilfellet er sterkere for ledere enn underordnede. På samme måte har den som arbeider med saken regelmessig en større lojalitetsplikt overfor arbeidsgiver, enn andre ansatte. Jeg gjør her oppmerksom på at de ovennevnte eksempler på forhold som omfattes av lojalitetsplikten ikke er uttømmende.

BRUDD PÅ LOJALITETSPLIKTEN - KONSEKVENSER

Brudd på lojalitetsplikten i arbeidsforhold kan medføre at arbeidsgiver er berettiget til å gi vedkommende arbeidstaker kritikk, advarsel eller oppsigelse, avhengig av forgåelsens omfang og grovhet. Eksempler på lojalitetsbrudd som kan medføre oppsigelse uten forutgående advarsel, er grove overtredelser av taushetspliktsbestemmelser som arbeidstaker kjente, og hvor overtredelsen har medført betydelige negative konsekvensen for arbeidsgiver eller enkeltpersoner. Det kan eksempelvis være pasienter i helseinstitusjoner eller andre som taushetspliktsbestemmelsene var ment å verne.

LOJALITETSPLIKTENS VARIGHET

Avslutningsvis vil jeg nevne at lojalitetsplikten på en del områder også gjelder etter oppsigelse og fratreden fra stillingen. Spesielt gjelder dette forhold som overholdelse av taushetsplikt, overholdelse av konkurranseklausuler, samt at man ikke skal komme med illojal omtale av arbeidsgiveren.

Hentet med tillatelse fra magasinet Signaler – Akademikerforbundet

HVIS FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET IKKE FANTES

En dag spurte jeg involverte i et prosjekt om hva de hadde av behov for påfyll i form av kurs og erfaringssamlinger med andre i prosjektet. Svaret var relativt kontant og entydig; at de ikke følte noen slike behov.

Det fikk meg til å tenke på alle de kurs, samlinger og saker vi fra såkalt sentralt hold inviterer, eller kaller inn til, i løpet av året. Alt sammen i overbevisning om at dette er aktuelt, viktig og riktig - og derfor godt for alle oss som arbeider i skoleslaget. Påmeldinger vil derfor gå som en røyk.

Tror vi. Men slik er det ikke. Oftest er vi der at vi etter gjentatte påminnelser og purringer, i alle slags kanaler, må vurdere om vi har mange nok svar til å ha ryggdekning for hva vi skal jobbe for, eller er mange nok påmeldte til at det er forsvarlig å gjennomføre kurset eller arrangementet. Da følger som vanlig spørsmålene om det er kommunikasjonen, innholdet/saken, formen, stedet, tidspunktet på året eller prisen det er noe galt med.

Kanskje vi fra nå av burde tenke annerledes? For eksempel ikke ta initiativer til saker og arrangement før det oppstår et stort nok (?) uttalt behov? Det er som kjent i krisetider samholdet har en tendens til å øke, om det er på skolen eller i nasjonen. Kanskje også i organisasjonen?

Med tiden har vi kanskje blitt flere ansatte, med krav til lønn, pensjon, arbeidstid og fritid, enn kallet av ideen folkehøgskole? Folkehøgskoleforbundet risikerer derfor langsomt å bli oppfattet som en serviceorganisasjon som skal ivareta mine krav, mere enn en idé-organisasjon hvor jeg kan bruke mitt engasjement for folkehøgskoleidéen? Den kan rektor og styret og hvem det nå er, ta seg av?

På spørsmålet om hva folkehøgskole er, pleier jeg hardnakket å hevde at det er alle vi som til enhver tid er der, som lærere, praktisk personale, rektor og elevene. Derfor har vi alle (unntatt elevene) funnet sammen i Folkehøgskoleforbundet for sammen å forvalte og videreutvikle, og derved bære idéen om frilynt folkehøgskole.

Det er min overbevisning at engasjementet for folkehøgskolen mye næres av den samtalen vi kan ha mellom oss om skoleideen og dens vilkår - på skolen og mellom skolene. Jeg slutter meg derfor helhjertet til Erlaug Benjaminsens oppfordring i siste nummer av herværende blad, om å bruke de møteplassene som finnes, eller bidra til nye. For ellers er jeg redd at Folkehøgskoleforbundet, i disse fusjonsglade tider, snart ikke lenger finnes. Og hvem forvalter da ideen? (PS: har du meldt deg på kurs i Folkehøgskoleuka?)

Øyvind Brandt

leder

Folkehøgskoleforbundet

KURS FOR PRAKTISK PERSONALE: ER DU FERSK PÅ PRAKTISK SIDE?

VELKOMMEN TIL KURS FOR NYE PÅ SUND FOLKEHØGSKOLE TO DAGER I AUGUST!

Ved å delta på dette kurset vil du få en super anledning til å bli litt mer kjent med skoleslaget. I tillegg vil du bli kjent med og knytte til deg et nettverk av andre folkehøgskolefolk.

Kurset vil legges opp ganske praktisk, der vi blant annet vil besøke det praktiske personalet på Sund, og i sammen utveksle erfaringer ved det å jobbe i skoleslaget. Du vil få høre hvordan andre gjør det på sine skoler, og se at til tross for mange likheter er hver enkelt skole også ganske unik. Her kan man dele og stjele tips og råd, som man kan ta med hjem til egen skole.

Vi vil også leke litt med mulighetene og utfordringene det ligger i å være en folkehøgskoleansatt. Hvordan bruke ressurser utover eget fagfelt i bidraget til elevenes utvikling? Elevene skal lære seg mange praktiske ting gjennom året, og her finnes det mange muligheter for oss til å bidra.

Vi setter av god tid til samtaler og sosialt samvær, og vi tror du vil reise hjem med en iver og glød etter å ta nye ideer og kunnskap i bruk. Håper vi ses!

Kristin Smith, Ringerike fhs

NY HOVEDTARIFFAVTALE PÅ Plass i KS

Partene i lønnsoppgjøret i kommunesektoren har kommet til enighet om ny hovedtariffavtale for perioden 2018 til 2020. Totalrammen for oppgjøret i KS-området er på 2,8 prosent, mens høgskolegruppene/lærere fikk en ramme på 2,95 prosent.

Rammen er ikke det samme som lønnstillegg. I rammen inngår også overheng og glidning. Derfor vil lønnstilleggene ligge lavere enn 2,95 prosent. I tillegg vil tilleggene mellom de ulike stillingstypene også være forskjellige.

Resultatet innebærer blant annet:

Generelle tillegg til ansatte med høyere utdanning (kapittel 4, gruppe 2). Dette gir lønnstillegg fra 8500 til 12 300 kroner.

Garantilønn og utregnet laveste årslønn heves med de samme tilleggene

Alle ledere som hovedsakelig får sin lønn i sentrale forhandlinger (kapittel 4) får et tillegg på 1,5 prosent av sin grunnlønn

Alle tilleggene gis med virkning fra 1. mai

Det er ikke avsatt penger til lokale pottforhandlinger i 2018.

Ulempetillegg:

Partene har avtalt økning av ulempetilleggene med virkning fra 1. januar 2019 (godtgjøring for særskilt arbeidstid, nærmere bestemt lørdags- og søndagstillegg, og kvelds- og nattillegg). Dette vil være en del av lønnstilleggene for mellomoppgjøret 2019. Disse tilleggene treffer i mye større grad arbeidstakere i gruppe 1 enn gruppe 2. Dette betyr at en del av rammen for mellomoppgjøret i 2019 allerede er avtalt.

Organisasjonens frist for å vedta oppgjøret er satt til kl. 12.00 8. juni.

Forhandlingen om ny hovedtariffavtale på Virke-området finner sted i september.

MELD DEG PÅ KURS I FOLKEHØGSKOLEUKA NÅ

Vi minner om kursene for nye og erfarne ansatte i folkehøgskolene under Folkehøgskoleuka 2018. I år er kursene lagt til Sund folkehøgskole på vakre Inderøy i dagene 6. - 9. august. Du kan melde deg på ett eller eventuelt to av følgende to-dagers (kurs for nye lærere er på fire dager):

- Kurs for nye lærere (6.-9. august)
- Kurs for nye praktisk personale (6.-7. august)
- Kurs for nye rektorer/skoleledere (6.-7. august)
- Pedagogikk, dannelse og reise (6.-7. august)
- Å stå i det åpne – utvid til din pedagogiske verktøykasse (8.-9. august)
- Hvordan fremme psykisk helse og psykososialt læringsmiljø i skolen (8.-9. august)
- Kurs for kjøkkenpersonale i økologisk storkjøkken (8.-9. august)
- Idé- og praksisverksted for skoleledere (8.-9. august)

Ved å samle en rekke kurs for erfarne og nye ansatte i frilynt folkehøgskole vil du møte mange fra andre folkehøgskoler på ulike kurs, til felles morgensamlinger, enkelte felles foredrag, samt felles måltider og sosialt samvær.

Mer informasjon om kursene og påmelding finner du etter hvert på www.frilyntfolkehøgskole.no eller i rundskriv og brosjyre som er sendt til skolene.

MØTE MED REGJERINGEN OM VILKÅRENE FOR KORTERE KURS

Mandag 4. juni møter Folkehøgskolerådet regjeringen i forbindelse med oppfølgingen av punktene om folkehøgskolene i Jeløya-plattformen. I regjeringsplattformen heter det:

- «[...] gå i dialog med folkehøgskolene med sikte på å finne en modell for å fase ut kortkurs i tråd med budsjettavtalen for 2018.»
- «Tilpasse folkehøgskoletilbudet til studentenes valg slik at tilbud med lave søkertall fases ut og nye tilbud kommer til [...]».

Kunnskapsdepartementet melder at de for tiden arbeider med saken og er interessert i å høre Folkehøgskolerådets syn på disse punktene.

ARBEIDSTILSYNET FØLGER OPP ELEVENES LÆRINGSMILJØ

Arbeidstilsynet har nylig gjennomført et tilsyn på en folkehøgskole for å vurdere om skolen ivaretar kravene i folkehøgskoleloven § 5a andre ledd om elevenes fysiske læringsmiljø. Formålet med tilsynet var å kontrollere om kravene til et fullt forsvarlig fysisk læringsmiljø for elevene var oppfylt, slik at skader og ulykker forebygges.

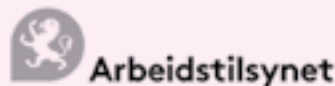
Arbeidstilsynet har gjennom tilsynet påpekt viktigheten av rutiner, skriftlighet/dokumentasjon, og at dette HMS-arbeidet er forankret i behandling og vedtak i styret for skolen. Dette skaper presedens for hvordan alle folkehøgskolene skal forstå lovverket.

Arbeidstilsynet peker på fem forhold der det er nødvendig med rutiner: Styret skal sørge for at det skaffes oversikt over hvilke krav som ifølge lov og forskrift gjelder for elevers læringsmiljø og ha oversikt over organisering/ansvar/myndighet for dette arbeidet. Styret skal sørge for at det utarbeides og iverksettes rutine som sikrer at ulykker eller tilløp til ulykker med stort skadepotensiale blir kartlagt og risikovurdert og tiltak iverksatt

for å hindre ulykker.

Videre skal styret sørge for at det iverksettes en rutine for avvikshåndtering for å avdekke og rette opp avvik knyttet til elevenes læringsmiljø. En slik avviksrutine kan inneholde hva som er et avvik, hvordan elever skal melde avvik, hvem som følger opp avvik, hvordan elever som har meldt avvik, skal få tilbakemelding, og årsaken til at avviket oppstår? Styret skal også sørge for at det utarbeides og iverksettes rutine for varsling til Arbeidstilsynet av ulykker hvor elever eller ansatte blir alvorlig skadet eller omkommer i forbindelse med aktiviteter i skolens regi.

Folkehøgskolerådet har sendt skolene rundskriv på bakgrunn av tilsynet og vil på et senere tidspunkt komme tilbake med mer informasjon om denne tematikken, f.eks. på rektormøtet.

REKTORSKOLEN UTSETTES TIL NESTE ÅR

Oppstart av andre kull av studiet Verdbasert endringsledelse i folkehøgskolen ved HSN, nå Universitetet i Sørøst-Norge (USN), utsettes til juni neste år.

Ved utsatt søknadsfrist mangler det dessverre for mange søkere til at USN kan sette i gang studiet i Verdbasert endringsledelse for folkehøgskolene som planlagt nå i juni. Det er derfor besluttet å utsette oppstarten med ett år, til juni 2019. Søkere i år er selvfølgelig garantert plass ved neste oppstart og vi håper søkere vil opprettholde sin søknad og følge med videre.

Siden studiet er utviklet spesielt for ansatte og ledere i folkehøgskolene, velges det en såpass lang utsettelse, da signalene er at oppstart på forsommeren passer best inn i årshjulet til folkehøgskolene.

USN vil oppdatere siden med studietilbudet med ny søknadsfrist og samlingsdatoer, og vil sammen med FHF og NKF, fortsette å markedsføre studiet. Dermed håper vi å vekke interessen hos flere aktuelle søkere de kommende månedene. Det blir da også mer tid til å avklare og evt. avtale ordninger og studiestøtte lokalt for den enkelte.

NYTT FRA IF

FORTSATT ØKNING I ELEVTALLENE

Man skulle nesten ikke tro at folkehøgskolene fortsatt har plass til å øke i antall elever, men faktum er at det pr 1. mai er 2 prosent flere som har takket ja til plass på en frilynt folkehøgskole i forhold til samme tid i fjor.

Som vanlig er ikke dette likt fordelt mellom skolene og vi vet også at enkelte linjetyper er vanskeligere å fylle opp enn andre. Ta gjerne kontakt med IF dersom dere ønsker en sparringspartner for å diskutere markedsføringstiltak i sommer.

NY FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

Det er nå endelig klart at vi kan ønske en ny folkehøgskole velkommen til frilyntfamilien fra neste sommer. Skolen har ikke fått endelig navn, men den skal ligge i Evje og vil ha et hovedfokus på helse og da spesielt overvekt, ernæring og trening. Velkommen!

INFORMASJONSKONFERANSEN 2018

Vi vil gjerne invitere alle folkehøgskoler til å delta på årets informasjonskonferanse. Der vil Opinion presentere den rykende ferske spørreundersøkelsen om norske ungdommers forhold til folkehøgskole, Nina Furu vil ta oss igjennom de vanskelige GDPR-reglene og det vil blir foredrag om både søkemotoroptimalisering og Googleannonsering. I tillegg vil vi ha en hel dag med workshops med mener fra alle sider av informasjon og markedsføring.

Vi oppfordrer alle folkehøgskoler til å sende minst én deltaker. Årets informasjonskonferanse er 12.-14. september på Lillestrøm.

GDPR

Den 7. mai sendte IF ut et rundskriv om de nye GDPR-reglene som alle må følge. Reglene går ut på at man ikke skal lagre mer personinformasjon enn man trenger, at man ikke skal kontakte noen uten å ha fått samtykke til å gjøre dette og at man skal slette all overflødig informasjon.

GDPR-reglene vil være spesielt viktige i forhold til cookies på nettsidene, lagret informasjon om tidligere elever og lagret informasjon om søkere. Det er varslet store bøter om man ikke følger GDPR-reglene, eller i hvert fall at man har satt i gang arbeidet med å følge reglene.

KORTKURS

Prosjektet for å vise fram kortkursene er omtalt ellers i bladet, men jeg vil også her minne om at vi gjerne tar imot bilder, film og informasjon om kortkurs i tiden framover. Send gjerne dette til marit@ikf.no.

Dorte Birch

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Vikarierende rektor: Eivind Hagerup
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjellesstad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Rektor: Arne Ruste
Tlf.: 61 33 96 00
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Gisle Skoglund
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Sigbjørn Toskedal
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Martin Staxrud
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor:
Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Godtfred Sjaersland
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Anne Berit Andøl
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tore Haltli
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Claus Røynesdal
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Marit Nordholmen lærer på Livslinja ved Skogn folkehøgskole

De fem friheter

Friheten til å se og høre det som er
- i stedet for det som burde være, var eller kommer til å bli.

Friheten til å føle som du gjør
- i stedet for det du burde føle.

Friheten til å si det du tenker og føler
- i stedet for det du burde tenke og føle.

Friheten til å be om det du ønsker
- i stedet for å vente å se om du får det.

Friheten til å ta sjanser på egne vegne
- i stedet for alltid å være på den sikre siden.
Bare her og nå

(Virginia Satir - 1976)

Marit utfordrer Grethe Garvik fra Fosen folkehøgskole